

**rijksuniversiteit
groningen**

**faculteit gedrags- en
maatschappijwetenschappen**

Risicofactoren bij ouders en de keuzes van hulpverlening bij Ouderschap na Scheiding

Hanna Klapwijk (S3122697)

Begeleider: dr. J. Knot-Dickscheit

Tweede beoordelaar: dr. K.O.W. Helmerhorst

Rijksuniversiteit Groningen

Faculteit der Gedrags- en Maatschappijwetenschappen

Masterthesis Orthopedagogiek

Juli 2023

Woordenaantal: 10331

Samenvatting

Het doel van onderhavig onderzoek was om risicofactoren bij ouders in een complexe scheiding in kaart te brengen. Kennis over deze factoren kan helpend zijn om hulptrajecten zoals Ouderschap Na Scheiding (ONS) beter af te kunnen stemmen op de doelgroep. Daarnaast worden de keuzes van de hulpverleners in kaart gebracht omdat deze keuzes het beloop van een ONS traject helpen duiden. Door middel van een mixed methods design zijn de risicofactoren in kaart gebracht en zijn de keuzes voor het verloop van het traject en de mogelijke invloed van risicofactoren daarop van de hulpverleners onderzocht. In totaal namen 19 ouders en 2 hulpverleners deel aan dit onderzoek. Alle risicofactoren beschreven in de literatuur komen voor bij de onderzochte ouders, maar dusdanig verspreid over de onderzoeksgroep dat er geen overkoepelende patronen in te herkennen zijn. Wel wordt strijd altijd als risicofactor genoemd bij ouders en lijkt het eigen sociale netwerk juist een beschermende factor te zijn. De hulpverleners voegen hier nog risicofactoren uit het exo- en macrosysteem toe zoals juridische strijd en eerdere hulp van instanties. Uit het onderzoek is gebleken dat risicofactoren een rol blijken te spelen die nog niet zijn opgenomen in de vragenlijst. Het verdient daarom aanbeveling om de ONS vragenlijst uit te breiden. De keuzes van de hulpverleners lijken vooral gebaseerd op eigen inzicht van de hulpverlener. Deze keuzes worden zorgvuldig gemaakt maar er is behoefte aan een genormeerd afwegingskader om de afweging voor de keuzes bij ONS zo goed mogelijk te kunnen maken. Een dergelijk afwegingskader dient niet alleen gebaseerd te zijn op risicofactoren bij ouders maar ook op de expertise van de hulpverleners en dient vervolgens gevalideerd en genormeerd te worden.

Trefwoorden: risicofactoren complexe scheiding, keuzes hulpverleners ONS, afwegingskader

Abstract

The purpose of this study was to identify risk factors among parents in a high complex divorce. Knowledge about these factors can help to better adapt programs such as Ouderschap na Scheiding (ONS) to the target group. In addition, the choices of social workers are examined because these choices can help interpret the course of an ONS trajectory. Using a mixed methods design, the risk factors of parents were presented and the choices for ONS and the possible influence of risk factors on this of the social workers were examined. A total of 19 parents and 2 social workers participated in this study. All of the risk factors described in the literature are present in the parents studied, but they are spread across the research group meaning that no patterns can be identified. However, conflict is always mentioned as a risk factor among parents and parents' own social network seems to be a protective factor. The social workers add risk factors from the exo- and macrosystem such as legal conflict and previous help from other care organizations. This study found that risk factors that have not yet been included in the questionnaire appear to play a role. It is therefore recommended to expand the ONS questionnaire. The choices of social workers seem to be based primarily on their own judgment. These choices are made carefully but there is a need for a standardized framework to enable the consideration of choices at ONS to be as accurate as possible. Such a framework should be based not only on risk factors of parents but also on the expertise of the social workers and should then be validated and standardized.

Keywords: risk factors high complex divorce, social worker choices ONS, framework

Inleiding en Theoretisch Kader

Conflicten in Huwelijken

Vanaf de jaren '60 is het aantal huwelijken dat strandt in Nederland sterk toegenomen (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2022). Van de huwelijken in Nederland eindigden 25.962 in 2021 in een echtscheiding (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2022). Bij de helft van alle scheidingen zijn kinderen betrokken, jaarlijks zijn dit 86.000 kinderen (Elrod, 2001; Ter Voert, 2019). Bij kinderen waarvan de ouders scheiden is de laatste jaren een stijging te zien qua aantallen. In 2019 kreeg 1,5 procent van de minderjarige kinderen te maken met een scheiding van hun ouders. Dit is een toename ten opzichte van 2009 en 1999 waarbij respectievelijk 1,4 en 1,2 procent van de kinderen te maken kreeg met een scheiding van hun ouders (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2022).

Conflicten in een huwelijk komen altijd voor. Gottman en Silver (1994) stellen zelfs dat conflicten tot een bepaalde hoogte juist bevorderlijk kunnen zijn voor een relatie. Echter, in sommige huwelijken lopen deze conflicten zo hoog op dat de situatie problematisch wordt. Volgens de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (2015) verloopt twintig procent van de echtscheidingen in Nederland problematisch. Vanuit de literatuur wordt er geen eenduidige beschrijving gegeven wat betreft de karakteristieken van een problematische scheiding. Anderson (2010) stelt dat een complexe scheiding gekenmerkt wordt door langdurige conflicten en een vijandige, onzekere en emotionele omgeving voor zowel ouders als kinderen. In deze thesis wordt de definitie van een complexe scheiding aangehouden zoals beschreven in de richtlijn 'Scheiding en problemen van jeugdigen' (Van der Valk et al., 2020). In deze richtlijn wordt een complexe scheiding gedefinieerd als "een scheiding waarbij ouders door de aanhoudende ernstige conflicten het wederzijds belang, maar vooral het belang en welzijn van de jeugdigen uit het oog verliezen" (Van der Valk et al., 2020, p. 21).

De Invloed van een Scheiding op Kinderen

Ouders die in een scheiding zitten zijn er niet altijd van op de hoogte wat de gevolgen van hun conflictgedrag kunnen zijn op hun kinderen (Mitcham-Smith & Henry, 2007). De blootstelling van conflicten tussen ouders aan kinderen kan een negatieve impact hebben op hun welzijn en kan ervoor zorgen dat het welbevinden daalt (Kelly & Emery, 2003; Amato & Keith, 1991). Ouders in scheiding hebben minder tijd om aandacht, steun en toezicht te kunnen bieden aan hun kinderen. De verminderde aandacht van ouders kan bij kinderen leiden tot lagere scores op school (Amato, 2010; Cox et al., 2016), een lager zelfbeeld (Sun & Li, 2002), en verminderde sociale competenties (Fergusson et al., 2014) dan leeftijdsgenoten waarvan de ouders nog samen zijn.

De gevolgen van een scheiding voor kinderen zijn groter als deze gepaard gaat met hoge mate van conflict zoals bij een complexe scheiding (Van Dijk et al., 2020). Kinderen van ouders met een complexe scheiding zijn vaker depressief en hebben meer last van psychologische problemen dan kinderen die een

niet-complexe scheiding hebben meegemaakt (Amato & Keith, 1991). Deze gevolgen kunnen tot lang in de adolescentie doorwerken. Deze groep kinderen behaalt in hun adolescentie vaker een lager opleidingsniveau, heeft minder inkomen, ervaart zelf ook problemen in relaties en voelt zich minder verbonden met hun ouders dan kinderen van ouders in een niet-complexe scheiding (Amato, 2010). Kinderen die een complexe scheiding hebben meegemaakt hebben twee tot drie keer zoveel kans op schooluitval (Esmali et al., 2012) en hebben 46% meer kans op het hebben van posttraumatisch stressyndroom (PTSS) dan kinderen in een niet-complexe scheiding (Van der Wal et al., 2019).

Het Escaleren van Conflicten

In gescheiden gezinnen komen conflicten en geweld tussen ouders, zowel psychologisch als lichamelijk, meer voor dan in niet gescheiden gezinnen (Van der Valk et al., 2020). De escalatieladder van Glasl (2001) wordt gebruikt om dit soort conflicten te beoordelen. Elke stap op de escalatieladder van Glasl (2001) beschrijft de gevolgen voor het gedrag van de betrokkenen. De escalatieladder is opgedeeld in 3 fasen. In de eerste fase zijn beide partijen gemotiveerd om er samen uit te komen en om naar oplossingen te zoeken waar beide partijen baat bij hebben. In de tweede fase wordt het conflict groter en zijn beide partijen uit op winst voor zichzelf en verlies voor de ander. De derde en laatste fase wordt ook wel de vechtfase genoemd. Hierin zijn beide partijen uit op verlies voor de ander, ook als dat verlies voor zichzelf betekent. Beide partijen zijn er dus op uit om de ander neer te halen en te beschadigen.

Een kenmerk van een complexe scheiding volgens Anderson et al. (2010) is aanhoudende negatieve interactie, zoals herhaaldelijke destructieve communicatiepatronen tussen ouders. Een van de problemen bij een complexe scheiding is dus de vaak negatieve communicatie tussen ouders. Het hebben van kinderen maakt dat ouders moeten blijven communiceren met elkaar omwille van het ouderschap. Deze noodzakelijke communicatie maakt een scheiding soms nog complexer. Uit onderzoek van Kluwer (2016) blijkt dat de mate van vergiffenis tussen ex-partners kleiner is wanneer er nog regelmatig contact is tussen de ouders. Ouders geven zelf ook aan dat het moeten communiceren over de kinderen stressvol kan zijn in een complexe scheiding (Target et al., 2017). Om het welzijn van kinderen die te maken hebben met een complexe scheiding te bevorderen, moeten ouders ervoor zorgen dat ze goed met elkaar kunnen communiceren en een goed co-ouderschap aan kunnen gaan. Goed co-ouderschap houdt in dat beide ouders in gelijke mate zorg dragen voor de opvoeding van hun kinderen (Nederlands Jeugdinstituut, z.d.). Om de kinderen zo min mogelijk te belasten met de scheiding, is het nodig dat ouders hun opvoeding zo goed mogelijk op elkaar afstemmen. Ouders die openstaan om een goede samenwerking aan te gaan moeten het welzijn van hun kind op nummer één zetten en daarnaast proberen een constructieve relatie aan te gaan met hun ex-partner (Nunes-Costa et al., 2009). Uit onderzoek van Whiteside en Becker (2000) blijkt dat hoe beter de samenwerking tussen ouders bij co-ouderschap is, hoe lager de mate van conflicten is.

De Rol van Bemiddeling

Bemiddeling tussen ouders is volgens Spruijt en Kormos (2014) tegenwoordig de meest gangbare manier om ouders te begeleiden bij het co-ouderschap en zaken die bij een complexe scheiding komen kijken. Scheidingsbemiddeling is volgens Hoefnagels (2007) helpend omdat er sprake is van directe communicatie tussen ouders. Bemiddeling en andere vormen van interventie zouden gericht moeten zijn op het herstel van co-ouderschap ten behoeve van de ontwikkeling van het kind. Een onderdeel van bemiddeling is het omgaan met het ouderschap na een complexe scheiding. Mitcham-Smith en Henry (2007) stellen dat complexe scheidingen worden gekenmerkt door het niet aanvaarden van interventies, zoals ouderbemiddeling of educatie over scheiding. Het verplicht stellen van bemiddeling is geen optie omdat vrijwilligheid juist een van de belangrijkste elementen in de bemiddeling is (Geurts et al., 2015). Toch blijkt dat zowel verplichte als niet-verplichte bemiddeling positieve effecten lijken te hebben (Spruijt et al., 2004). De groep die niet-verplichte bemiddeling heeft gevolgd laat hierbij wel grotere effecten zien dan de groep die verplichte bemiddeling heeft gevolgd. Uit onderzoek van Chin-A-Fat (2004) blijkt dat ouders over het algemeen tevreden zijn met de gehanteerde procedures en dat de bemiddelingsresultaten langdurig van aard zijn.

Er zijn verschillende bemiddelingsinterventies ontwikkeld om ouders te helpen om te gaan met hun complexe scheidingssituatie. Interventies die in Nederland worden toegepast en die speciaal gericht zijn op gezinnen die een complexe scheiding hebben meegemaakt, zijn: Kinderen uit de Knel, Kind uit de strijd, Ouderschap Blijft en Ouderschap Na Scheiding (ONS) (Nederlands Jeugdinstituut, z.d.). Van de bovengenoemde interventies zijn enkel Ouderschap Blijft en ONS goed onderbouwd bevonden en beschreven in de Databank Effectieve Jeugdinterventies (Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming, z.d.). De interventie Kinderen uit de Knel is nog in onderzoek en Kind uit de strijd is niet erkend door de Erkenningscommissie en is daarom niet opgenomen in de Databank Effectieve Jeugdinterventies als een goed onderbouwde interventie.

Ouderschap na Scheiding

Onderhavig onderzoek is gericht op de interventie ONS. Deze interventie is ontwikkeld door Elker, een organisatie in Noord-Nederland die jongeren, kinderen, ouders en scholen helpt bij allerlei vragen omtrent opgroeien, onderwijs en opvoeding en specialistische hulp biedt bij deze vraagstukken (over Elker, z.d.). De interventie ONS is gericht op ouders die van elkaar gescheiden zijn maar, ten behoeve van hun kinderen en het daarbij horende ouderschap, in contact met elkaar moeten zijn en daarbij voortdurende conflicten hebben. ONS kan ingezet worden na een beschikking van de rechtbank, een toewijzingsbesluit van een professional, een toewijzingsbesluit van een gezinsvoogd of een verwijzing van een (huis)arts. Er is een mogelijkheid om particulier deel te nemen aan het ONS-traject zonder verwijzing van bovengenoemde instanties of professionals maar dan dienen ouders zelf de kosten voor de gehele

interventie te dragen (Van de Haar & Mellema, 2015).

Het verloop van het ONS-traject gaat in drie verschillende fases: de startfase, de aanpassingsfase en de groeifase. De totale trajectduur is gemiddeld vier tot zes maanden. Er worden in totaal ongeveer tien gesprekken gevoerd die ongeveer één keer in de twee weken plaatsvinden. In de startfase ligt de nadruk op het kennismaken, informatie geven over het te volgen traject en is het belangrijk om een band op te bouwen met de behandelaar. In de aanpassingsfase wordt er psycho-educatie gegeven en wordt er gekeken of ouders er al aan toe zijn om het verleden achter zich te laten. Ook wordt in deze fase het kind betrokken indien het ouder is dan zeven jaar. In de groeifase bedenken ouders oplossingen die ervoor zorgen dat communicatie tussen beide mogelijk kan maken en stellen ouders een plan op om te voorkomen dat ze in de toekomst niet terugvallen in dezelfde conflicten (Van de Haar & Mellema, 2015).

Het gehele ONS-traject richt zich op het verminderen van conflicten tussen ouders zodat de kinderen een goede relatie kunnen opbouwen met beide ouders. Hiervoor richt het ONS-traject zich op een aantal risicofactoren die bij ouders aanwezig kunnen zijn. Het is van belang om risicofactoren van ouders in kaart te brengen omdat kennis over deze risicofactoren kan bijdragen aan de geboden hulp aan ouders in een complexe scheiding (Van der Valk et al., 2020). Wanneer risicofactoren bij ouders tijdig worden geïdentificeerd kan dit bijdragen aan een verbeterde en vroegtijdige screening van ouders die baat hebben bij extra ondersteuning en begeleiding. Ook kan de geboden hulp afgestemd worden op deze risicofactoren.

Risicofactoren bij Ouders in een Complexe Scheiding

Vanuit de literatuur bestaat er geen consensus over de precieze risicofactoren en achtergronden die leiden tot een (complexe) scheiding. Zo concluderen De Graaf en Kalmijn (2003) dat hoogopgeleiden een grotere kans op scheiden hebben dan laagopgeleiden. Het onderzoek *scholieren en gezinnen* van Spruijt en Kormos (2014) spreekt dit echter tegen. Uit hun onderzoek blijkt dat juist laagopgeleide ouders een grotere kans op scheiden hebben dan hoogopgeleide ouders. Ook de gezinnen die te maken hebben met een complexe scheiding en worden doorverwezen naar gespecialiseerde hulp zijn divers (Schoemaker et al., 2015). Schoemaker en collega's onderzochten de kenmerken van een groep ouders in een complexe scheiding die deelnamen aan een scheidingsinterventieprogramma. De lengte van de relatie van de doelgroep varieerde tussen 'nooit een relatie gehad' tot de duur van 23 jaar. Ook de redenen voor scheiding die ouders aangaven waren uiteenlopend. De meeste ouders gaven aan dat er te veel conflicten waren, maar ook was er veelal sprake van slechte communicatie, iemand anders in het spel of botsende persoonlijkheden. In het onderzoek van Van der Valk et al. (2020) worden risicofactoren genoemd die voorafgaan aan een complexe scheiding: gedragsmatige problemen van ouders, conflicten tijdens de relatie, geweldsproblemen en alcohol- en/of drugsverslaving. Als één of meerdere van deze factoren spelen in een gezin is de kans dat de scheiding problematisch verloopt en dus complex wordt, groter. Een

aantal risicofactoren dat tijdens of na de scheiding zichtbaar kan worden is: gedragsmatige problemen die te maken hebben met de eigen opvoeding van ouders, relationele problemen en de tijd en mate waarin de ouders elkaar vergeven (Van der Valk et al., 2020). Persoonlijkheidsproblematiek en de eigen achtergrond van ouders zoals hechtingsproblemen of het hebben van trauma bij ouders wordt ook vaak genoemd als een risicofactor in een complexe scheiding (Baum, 2004; Donner, 2006). Door deze wisselende resultaten in de wetenschappelijke literatuur is er nog onvoldoende bekend over de achtergronden van ouders en de risicofactoren die bijdragen aan de complexiteit van de scheiding. Meer kennis van de doelgroep is nodig om de hulp beter af te kunnen stemmen op de behoeften van ouders.

De Rol van Hulpverlening

De hulpverlening speelt een grote rol bij de bemiddeling van ouders in een complexe scheiding. Om ouders zo goed mogelijk te kunnen begeleiden is het van belang dat de juiste vervolgstappen en interventies worden gekozen. Binnen ONS kunnen trajecten van elkaar verschillen. Het is aan de hulpverlening om keuzes te maken binnen ONS wat wel en niet aangeboden wordt aan ouders in een complexe scheiding. In Nederland zijn er weinig gevalideerde instrumenten ontwikkeld voor het screenen van ouders in een complexe scheiding. Een screeningsinstrument zou waardevol kunnen zijn om de problematiek van ouders in kaart te brengen en om het verloop van een hulptraject te helpen duiden. Sinds de zomer van 2021 is de SCRES-O vragenlijst gevalideerd. Dit is een vragenlijst voor ouders in een (complexe) scheiding om de situatie in kaart te brengen en het verloop van het traject te kunnen vormgeven (Scheidingshulp in kaart met de SCRES, 2021). De SCRES-O bevraagt thema's zoals communicatievaardigheden, afspraken, welzijn van ouder en kind en de samenwerking tussen de ex-partners. Waar de samenwerking tussen ex-partners bij de SCRES-O een van de vele onderdelen is, is dat bij een jeugdzorgorganisatie in het noorden van Nederland (hierna genoemd Jeugdzorgorganisatie 1) een van de belangrijkste onderdelen van scheidingshulp. Jeugdzorgorganisatie 1 biedt hulp aan gescheiden ouders of ouders die gaan scheiden en hun kinderen. Deze organisatie zoekt samen met ouders oplossingen voor de terugkerende conflicten en proberen toe te werken naar een zelfstandige omgangsregeling. Dit houdt in dat ouders onderling afspraken kunnen maken ten behoeve van de kinderen zonder tussenkomst van de hulpverlening. Voor de hulp die Jeugdzorgorganisatie 1 biedt is samenwerking tussen ex-partners ten eerste van belang. Er is behoefte aan een instrument dat zich vooral focust op verschillende problemen in de scheiding in het licht van de samenwerking tussen ex-partners. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om in welke mate er sprake is van samenwerking tussen ex-partners bij conflicten, het maken van afspraken en het welzijn van het kind.

Voor het maken van de beslissingen bij ONS wordt in deze organisatie geen gebruik gemaakt van de SCRES-O of andere meetinstrumenten om ouders te screenen. Over hoe de keuzes in het verloop van ONS wel gemaakt worden is weinig bekend, de keuzes lijken gebaseerd op eigen inzicht van de

hulpverleners. Uit onderzoek van Sudland (2020) blijkt dat het de grootste uitdaging bij het kiezen van een vervolg in een scheidingstraject is om de mate van conflict te bepalen en hoe deze conflicten van invloed zijn op factoren zoals psychosociaal functioneren, ouderlijke vaardigheden en het welzijn van het kind. In ditzelfde onderzoek van Sudland (2020) gaven zeven van de 31 onderzochte hulpverleners aan dat ze niet duidelijk konden krijgen wat de ouders voor hulp nodig hadden. Hulpverleners lijken dus moeite te hebben met het kiezen van de juiste vervolgstappen omdat het niet duidelijk is wat de mate van de problemen bij scheidende ouders is. Om het vervolg goed te kunnen kiezen is het dus van belang om de doelgroep te leren kennen zodat er inzicht ontstaat in wat de ouders nodig hebben voor hulp. Naast het onderzoeken van risicofactoren bij ouders is het van betekenis om de keuzes van de hulpverleners in kaart te brengen zodat het kan helpen met het duiden van een hulpverleningstraject.

In dit onderzoek wordt gekeken of de risicofactoren bij ouders de huidige keuzes over het verloop van het hulpverleningstraject beïnvloeden. Als er risicofactoren zijn die de keuzes bij ONS beïnvloeden dan wordt er onderzocht of de hulpverleners meerwaarde zien in de mogelijke ontwikkeling van een instrument op basis van risicofactoren bij ouders in het maken van keuzes bij ONS.

De centrale onderzoeksvragen zijn als volgt:

1. Wat zijn de risicofactoren en risicoprofielen van ouders die meedoen aan ONS?
2. Hoe komen hulpverleners tot de afweging over de te nemen stappen bij ONS en wat is de invloed van risicofactoren van ouders op deze keuzes?

Het hebben van een complexe scheiding is het criterium om deel te kunnen nemen aan ONS. Ouders in de onderzoeksgroep hebben dus per definitie een complexe scheiding. De eerder in deze thesis genoemde risicofactoren zullen naar verwachting daarom ook een rol spelen bij de ouders in dit onderzoek.

Aangezien de hulpverleners bij Jeugdorganisatie 1 geen meetinstrument gebruiken wordt er verwacht dat de keuzes vooral gebaseerd worden op eigen inzicht en dat risicofactoren bewust een rol spelen bij deze keuzes.

Methode

Setting en Design

Dit onderzoek is onderdeel van een groter onderzoek van hierna genoemd Jeugdorganisatie 2 naar de risicofactoren van een complexe scheiding en hoe deze samenhangen met de uitkomsten van scheidingsbemiddeling. Het overkoepelende onderzoek van Jeugdorganisatie 2 kende twee meetmomenten. Het eerste meetmoment vond plaats voordat ONS werd aangeboden aan ouders. Vlak voordat ONS startte werd de vragenlijst bij ouders afgenomen waarna ouders het ONS traject startten. Wanneer de hulp bij ONS beëindigd was vond het tweede meetmoment bij ouders plaats. Het huidige

onderzoek richt zich op het eerste meetmoment waarbij onderzocht wordt met welke risicofactoren ouders ONS binnenkomen.

Het huidige onderzoek kent een mixed methods design. Met de kwantitatieve data wat betreft de risicofactoren bij ouders is getracht een beeld te vormen van de risicofactoren waarmee ouders ONS binnenkomen. Daarnaast zijn er semigestructureerde interviews afgenomen bij hulpverleners die werken met de ouders bij ONS. Deze interviews hadden deels overlap met de kwantitatieve data met betrekking tot het onderzoeken van risicofactoren bij ouders en waren deels ter aanvulling op de kwantitatieve studie met betrekking tot het onderzoeken van de keuzes van de hulpverleners. Op die manier kon het beeld dat gevormd was bij de kwantitatieve data worden versterkt of waar nodig aangevuld.

Onderzoekspopulatie

De doelpopulatie bestond uit ouders die deelnamen aan ONS bij Jeugdzorgorganisatie 1 op drie locaties in het noorden van Nederland. Het inclusie criterium van de doelpopulatie ouders voor dit onderzoek is het hebben van een ONS indicatie. Ouders die een ONS indicatie hadden zijn uitgenodigd voor dit onderzoek. Het krijgen van deze indicatie houdt namelijk in dat er per definitie sprake is van een complexe scheiding. Ouders zijn uitgenodigd voor het onderzoek als ze tussen september 2022 en september 2023 op de wachtlijst van Jeugdzorgorganisatie 1 stonden om te starten met ONS. Er zijn 200 ouders benaderd en getracht werd om 40 ouders te includeren.

Negentien ouders hebben ingestemd met deelname aan het huidige onderzoek, bestaande uit zeven mannen en twaalf vrouwen. Bij het afnemen van de vragenlijst varieerde de duur van de scheiding tussen de vier maanden en dertien jaar. Ouders werden niet per definitie gevraagd om als duo deel te nemen aan het onderzoek, deelname was in principe individueel. Van de negentien ouders is één ouderpaar geïnccludeerd. De overige zeventien ouders hebben individueel deelgenomen aan deze studie.

De doelpopulatie hulpverleners bestond uit hulpverleners die werken met ONS op de drie locaties van Jeugdzorgorganisatie 1 (N= 18). Daarnaast werkten er op deze locaties drie gedragswetenschappers die eveneens hulp bieden bij ONS. Er werd gestreefd naar het includeren van minstens tien hulpverleners. Indien er meer dan tien hulpverleners bereid waren tot deelname werd er een steekproef getrokken waarbij gestreefd werd naar een evenredige man/vrouw verhouding, verschil in functie en spreiding in leeftijd van de respondenten. Ook werd de locatie in acht genomen: er werd gestreefd per locatie minstens twee respondenten te werven voor het onderzoek om zo het mogelijke verschil tussen de locaties te kunnen onderzoeken. Twee gedragswetenschappers waren bereid om deel te nemen aan een interview voor huidig onderzoek. Beide gedragswetenschappers zijn vrouw en ze zijn allebei werkzaam op dezelfde locatie van Jeugdzorgorganisatie 1.

Meetinstrumenten

Vragenlijst ONS

De ‘Vragenlijst Scheiding en Ouderschap’ (VSO) is gebruikt om de risicofactoren bij ouders in kaart te brengen. Dit instrument is niet gevalideerd en niet genormeerd. De VSO is opgenomen in Bijlage A en gebaseerd op de eerdergenoemde escalatieladder van Glasl (2001). De vragenlijst focust zich op de drie globale conflictfasen van deze escalatieladder. Het doel is om met deze vragenlijst de ernst van een complexe scheiding in te kunnen schatten. Er worden in de lijst vijf conflictthema’s bevraagd, namelijk: het sociale netwerk, de kinderen, de financiële situatie, de ruzies en de emoties. Aan de hand van een interview met ouders over de thema’s werd een vlag gegeven per vraag. Dit was een groene vlag (beschermende factor), een oranje vlag (risicofactor) of een rode vlag (sterke risicofactor). De ouder gaf in eerste instantie zelf een kleur vlag aan de vragen, maar wanneer de ouder er niet uitkwam bood de onderzoeker hulp bij het kiezen van een kleur vlag. Per conflictthema zijn de vlaggen geteld. De kleur vlag die de overhand had na het afnemen van de interviews, bepaalde in welke conflictfase van de escalatieladder deze geplaatst werd. Had de groene kleur vlag de overhand in de antwoorden dan werd de ouder geplaatst in fase een van de escalatieladder. Wanneer de oranje vlag de overhand had werd de ouder in fase twee van de ladder geplaatst en wanneer de rode vlag de overhand had, bevond de ouder zich in fase drie van de escalatieladder. In dit onderzoek was er uitsluitend interesse in rode vlaggen omdat deze duiden op sterke risicofactoren die kenmerkend zijn voor een complexe scheiding.

Vragenlijst hulpverleners

Zoals eerder beschreven (zie Sudland, 2020) is het voor hulpverleners soms moeilijk om te bepalen welke stappen er genomen moeten worden in bemiddelingstrajecten om ouders zo goed mogelijk te kunnen helpen. Om het exploratieve karakter van dit onderzoek recht te doen is een semigestructureerde vragenlijst ontwikkeld. Hierbij kon doorgevraagd worden wanneer nodig. De vragenlijst is niet genormeerd en niet gevalideerd en is opgenomen in Bijlage B. Eerst zijn de veel voorkomende risicofactoren bij ouders uitgevraagd bij de respondenten. Vervolgens werd gevraagd naar de totstandkoming van de keuzes voor de vervolgstappen en is er gekeken of deze keuzes gelinkt zijn aan de risicofactoren. Afsluitend werden er vragen gesteld over de mogelijke meerwaarde van het maken van keuzes op basis van risicofactoren bij ouders voor de vervolgstappen binnen een ONS traject. De interviews duurden maximaal drie kwartier.

Procedure

Dit onderzoek werd afgenomen nadat ouders waren aangemeld bij Jeugdzorgorganisatie 1 en nog voordat het intakegesprek daar heeft plaatsgevonden. Bij dit meetmoment werden de risicofactoren van de ouders in kaart gebracht. Dit is gebeurd door middel van de VSO. Deelname aan het onderzoek was geheel vrijwillig. Ouders dienden een informed consent verklaring te tekenen waarin het hele onderzoek werd

uitgelegd en waarin uitgelegd werd wat ouders konden verwachten van het onderzoek. Hierin werd ook vermeld dat ouders zich altijd konden terugtrekken uit het onderzoek. De persoonsgegevens van de deelnemende ouders en het sleutelbestand zijn opgeslagen op de harde schijf van Jeugdzorginstelling 1. De ruwe data waarbij de data niet te linken is aan de persoonsgegevens werd ook opgeslagen op de beveiligde Y schijf van de Rijksuniversiteit Groningen. Alleen de onderzoekers en de begeleider van de onderzoeker hadden toegang tot deze data.

De hulpverleners zijn benaderd per email waarin een informatiebrief gestuurd is over deelname aan dit onderzoek. Wanneer de hulpverlener bereid was tot deelname is er een toestemmingsformulier opgestuurd ter ondertekening en werden ze op hun rechten gewezen. Hierna kregen ze een interview link via google meet om het interview af te nemen. Alle verkregen data zijn vertrouwelijk verwerkt om de privacy van de hulpverleners te waarborgen. De verkregen interviews zijn opgeslagen op de beveiligde digitale X schijf van de Rijksuniversiteit Groningen. Het onderzoek van Jeugdzorgorganisatie 2 waar de eerste onderzoeksvraag van dit onderzoek op van toepassing is, is voorgelegd aan de ethische commissie van de Faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen van de Rijksuniversiteit Groningen en is goedgekeurd bevonden voor uitvoering. Voor de tweede onderzoeksvraag van dit onderzoek is een aanvraag via een verkorte procedure voorgelegd aan de Ethische commissie van Pedon. Dit deel van het onderzoek is ook voor uitvoering goedgekeurd.

Data-analyse

Onderzoeksvraag 1 is beantwoord door middel van beschrijvende statistiek. Het doel was om in kaart te brengen wat de risicofactoren waren waarmee ouders ONS binnenkwamen. Om deze deelvraag te beantwoorden werd er per conflictthema een frequentietabel gemaakt. Per vraag werd het totaal aantal vlaggen geteld en per kleur weergegeven in de tabel. Op deze manier is overzichtelijk gemaakt welke kleur vlag de overhand heeft gehad bij alle ouders per vraag. Op basis hiervan kon geconcludeerd worden met welke risicofactoren ouders ONS binnenkomen. Als de rode kleur vlag de overhand had bij een bepaalde vraag kon er geconcludeerd worden dat dit een sterke risicofactor is waarmee ouders binnenkwamen. Heeft de oranje vlag de overhand dan is te concluderen dat het een risicofactor was en had groen de overhand dan was het een beschermende factor. Ook is er door middel van deze analyse gekeken of een van de conflictthema's als geheel een risicofactor was. Ten slotte is er gekeken naar welke risicofactoren frequent samen voorkomen. Hiervoor is een kruistabel gemaakt op SPSS en is de Chi-kwadraat toets uitgevoerd om samenhang tussen verschillende risicofactoren te onderzoeken.

Om inzicht te krijgen in de afwegingen die hulpverleners maken bij ONS is een semigestructureerd interview uitgevoerd. Voor het coderen van de interviews is gebruik gemaakt van het analyseprogramma ATLAS.ti. Voordat er gestart werd met coderen was er al sprake van een set aan risicofactoren bekend uit de literatuur (zie Schoemaker et al., 2015; Van der Valk et al., 2020). Omdat er al een aantal thema's

bekend was, is er bij het huidige onderzoek sprake van hybride codering. Hierbij is als eerste thematisch gecodeerd waarbij gekeken werd of de risicofactoren uit de literatuur gekoppeld konden worden aan tekstfragmenten uit de interviews. Hierna is er open gecodeerd. Fragmenten uit de interviews die niet gekoppeld konden worden aan de bestaande risicofactoren of die gingen over het maken van de keuzes van de hulpverleners kregen een nieuwe, open code. Daarna werd de data axiaal gecodeerd. Hierbij werd gekeken naar eventuele relaties tussen de labels uit de open codering. De codes zijn vervolgens geclusterd en ondergebracht in hoofd- en subcodes. Om de bevindingen zinvol te structureren is als laatste gebruik gemaakt van selectief coderen. Het doel van selectief coderen is om structuur aan te brengen in de verkregen hoofd- en subcodes (Boeije & Bleijenbergh, 2019). Om deze structuur aan te brengen werden axiale code categorieën samengevoegd om er selectieve hoofdcodes van te maken (Williams & Moser, 2019). Er is kritisch gekeken welk deel van de open codes meegenomen werd in de analyse. Sommige van de open codes hadden volgens de onderzoeker geen meerwaarde voor het onderzoek en andere codes konden worden ondergebracht onder andere, al bestaande codes. Hierbij werd structuur aangebracht door nogmaals kritisch te kijken naar de hoofd- en subcodes en te bekijken welke codes het meest van belang waren in het licht van de probleemstelling. Uitsluitend de codes die van belang werden geacht met betrekking tot het beantwoorden van de onderzoeksvraag zijn opgenomen in het codeboek. Het bijbehorende codeboek is opgenomen in Bijlage C. De uitkomsten van de interviews zijn met elkaar vergeleken om antwoord te kunnen geven op onderzoeksvraag 2.

Resultaten

Resultaten van de ONS Vragenlijst

Als gevolg van de beperkte steekproefgrootte (N=19) kon het beoogde analyseplan voor de kwantitatieve studie niet worden uitgevoerd en is besloten de data uitsluitend descriptief weer te geven. In Bijlage D is Tabel D1 met daarin de vlaggen per casus en hoofdthema is opgenomen. Uit de globale verkenning van de thema's in lijkt er geen sprake te zijn van duidelijk herkenbare patronen in de data, wel worden sommige thema's negatiever of positiever beoordeeld dan andere thema's. Deze thema's zijn in Tabel 1 opgenomen. Elke ouder kan per vraag één keer een vlag toekennen. Dit betekent dat bij bijvoorbeeld het thema 'sociaal netwerk' dat bestaat uit zes vragen, maximaal 114 keer een groene vlag geteld kan worden. Dat gebeurt wanneer alle 19 ouders alle zes vragen beantwoorden met een groene vlag. De thema's zijn onderling niet met elkaar te vergelijken omdat de thema's bestaan uit verschillende aantallen subvragen. Wat opvalt in Tabel 1 is dat de thema's 'ruzies' en 'emoties' in verhouding met de andere kleur vlaggen de meeste rode vlaggen kregen. Deze twee thema's worden dus negatiever beoordeeld worden dan de overige thema's uit de vragenlijst. Bij het thema 'sociaal netwerk' worden relatief veel groene vlaggen gegeven. Dertien van de 19 ouders geven bij de helft of bij meer dan de helft

van de vragen van dit thema een groene vlag. Bij sommige thema's is er sprake van missende waarden. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om ouders die moeite hadden met het invullen van de vragenlijst en waarbij de onderzoeker niet kon helpen omdat het om de subjectieve ervaring van de ouder ging. Deze missende waarden zijn niet meegenomen in de verdere analyses.

Tabel 1

Overzicht van Kleuren Vlaggen per Subthema (N=19)

	Sociaal netwerk (6 vragen)	Kinderen (13 vragen)	Financiën (3 vragen)	Ruzies (5 vragen)	Emoties (8 vragen)
Groene vlag	51	77	19	56	23
Oranje vlag	19	74	15	63	59
Rode vlag	44	88	23	91	86
Missing		8		1	4

Om mogelijke patronen te kunnen ontdekken is het nodig om de thema's nader te onderzoeken. In Tabel 2 tot en met Tabel 6 zijn de thema's met de daarin onderverdeelde sub thema's weergegeven. Per vraag is geteld hoe vaak er door ouders een groene, oranje of rode vlag gegeven is.

Sociaal Netwerk

De vlaggen die de ouders per subvraag gegeven hebben zijn te vinden in Tabel 2. Bij het thema sociaal netwerk is een groot verschil te zien tussen de antwoorden op de verschillende sub vragen. Bij vraag a en b werden veel rode vlaggen gegeven terwijl bij vraag c en d juist veel groene vlaggen werden gegeven. Vraag a en b gingen over de interactie tussen de ouder en de ex-partner. De interactie tussen de ouder en de ex-partner wordt door de meeste mensen in dit onderzoek met een rode vlag gemarkeerd. De 14 ouders die de rode vlag hebben ingevuld bij vraag a ervaren een negatieve communicatie tussen zichzelf en hun ex-partner. De 16 ouders die bij vraag b een rode vlag hebben ingevuld ervaren onvoldoende ondersteuning van hun ex-partner. Bij zowel vraag a als vraag b heeft geen een ouder een groene vlag ingevuld. Vraag c en d gaan over het sociale netwerk van de ouder zelf. Het eigen sociale netwerk van de ouder wordt overwegend met groene vlaggen aangegeven. Dit betekent dat deze 16 ouders voldoende steun vanuit hun netwerk ervaren en dat er geen onwenselijke inmenging van een vriend of vriendin plaatsvindt. De overige ouders ervaren dit wel.

Tabel 2*Kleuren Vlag per Subvraag bij het Thema Sociaal Netwerk (N = 19)*

	SN-a	SN-b	SN-c	SN-d	SN-e	SN-f
Groene vlag	0	0	16	16	11	8
Oranje vlag	5	3	3	2	2	4
Rode vlag	14	16	0	1	6	7

Noot. SN = Sociaal Netwerk**Kinderen**

In Tabel 3 zijn de aantallen gegeven vlaggen bij het hoofdthema ‘kinderen’ opgenomen. De meest opvallende resultaten bij dit hoofdthema zijn de sub vragen b, e, g en i.. Bij vraag b geven 14 van de 19 ouders een rode vlag. Deze 14 ouders geven aan dat er onvoldoende communicatie is over de scheiding. Bij vraag g geven 11 van de 19 ouders een rode vlag, waarmee ze aangeven dat er uiteenlopende interpretaties zijn van het ouderschapsplan. Bij vraag e geven 11 van de 19 ouders een groene vlag, dit houdt in dat er geen onduidelijkheden over wanneer de kinderen bij wie zijn. Bij vraag i zijn van 18 van de 19 ouders gegevens beschikbaar. Deze vraag werd door 16 ouders met een groene vlag beoordeeld. Deze ouders vonden dat hun eigen ouders niet te veel een beroep doen op de loyaliteit van hun kinderen. Nul ouders geven een groene vlag bij de vraag of de ouders van de ex-partner te veel een beroep doen op de loyaliteit van de kinderen. Alle ouders vinden dus dat de ouders van hun ex-partner op een manier beroep doen op de loyaliteit van hun kinderen.

Tabel 3*Kleuren Vlag per Subvraag bij het Thema Kinderen (N = 19)*

	Ki-a	Ki-b	Ki-c	Ki-d	Ki-e	Ki-f	Ki-g	Ki-h	Ki-i	Ki-j	Ki-k	Ki-l	Ki-m
Groene vlag	5	2	4	4	11	5	3	0	16	9	6	6	6
Oranje vlag	6	3	9	7	4	5	5	9	1	3	9	7	6
Rode vlag	8	14	6	6	4	9	11	8	1	4	4	6	7
Missing				2				2	1	3			

Noot. Ki = Kinderen**Financiën**

Dit hoofdthema bestond uit 3 sub vragen die te vinden zijn in Tabel 4. Bij vraag b geven 13 van de 19 ouders een rode vlag. Dit betekent dat bij 13 ouders sprake is van onenigheid over de alimentatie. Vijf

ouders geven deze vraag over onenigheid over de alimentatie een oranje vlag en maar één ouder geeft een groene vlag. Tien ouders geven aan dat ze voldoende middelen van bestaan hebben gehad na de scheiding, bij de overige 9 ouders is dit niet zo geweest.

Tabel 4

Kleuren Vlag per Subvraag bij het Thema Financiën (N = 19)

	Fi-a	Fi-b	Fi-c
Groene vlag	8	1	10
Oranje vlag	4	5	6
Rode vlag	7	13	3

Noot. Fi = Financiën

Ruzies

De gegeven vlaggen bij dit hoofdthema zijn te vinden in tabel 5. Bij dit thema wordt bij vraag c geen groene vlag gegeven. Bij deze vraag wordt er gevraagd of de ouders een verschillende beleving hebben wat betreft de problemen in de relatie. Dit houdt in dat alle onderzochte ouders in zekere mate vonden dat er een verschillende beleving was over de ernst van de problemen in de relatie. Hierbij hebben zes ouders een oranje vlag gegeven en 13 ouders een rode vlag. Dit antwoord lijkt erop te wijzen dat de verschillende beleving van de ernst van de problemen in de relatie een risicofactor zou kunnen zijn. Ook bij vraag d is er door geen enkele ouder een groene vlag ingevuld. Deze vraag stelt of er tijdens of na een ruzie sprake is van het vasthouden van een ingenomen standpunt en er niet op terug willen komen door een of beide ouders. Alle onderzochte ouders vulden een oranje of een rode vlag in. Dit betekent dat het voor alle ouders geldt dat er bij ruzies in meer of mindere mate sprake was van het vasthouden van een ingenomen standpunt en er niet op terug willen komen door de onderzochte ouder zelf of door de ex-partner.

Tabel 5

Kleuren Vlag per Subvraag bij het Thema Ruzies (N =19)

	Ru-a	Ru-b	Ru-c	Ru-d	Ru-e	Ru-f	Ru-g	Ru-h	Ru-i	Ru-j	Ru-k
Groene vlag	6	3	0	0	10	1	4	8	4	13	6
Oranje vlag	5	7	6	8	4	8	6	5	7	5	1
Rode vlag	8	9	13	11	5	10	9	6	8	1	11
Missing	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1

Noot. Ru = Ruzies

Emoties

De gegeven vlaggen bij dit hoofdthema zijn te vinden in Tabel 6. Bij vraag c van dit thema zijn de meeste rode vlaggen gegeven door ouders. 16 van de 19 ouders gaven aan wantrouwen te voelen ten opzichte van hun ex-partner. Bij twee ouders is dit niet het geval en één ouder heeft enigszins wantrouwen ten opzichte van de ex-partner. Wat verder opvalt aan dit hoofdthema is dat elke vraag door de meerderheid van de ouders beantwoord wordt met een rode vlag.

Tabel 6

Kleuren Vlag per Subvraag bij het Thema Emoties (N = 19)

	Em-a	Em-b	Em-c	Em-d	Em-e	Em-f	Em-g	Em-h
Groene vlag	2	1	2	5	5	2	5	1
Oranje vlag	3	5	1	5	5	6	8	6
Rode vlag	13	12	16	9	9	11	6	10
Missing	1	1	0	0	0	0	0	2

Noot. Em = Emoties.

Samenvattend kan gesteld worden dat de gehele set aan factoren behorend bij het thema ‘emoties’ en bijna de gehele set aan factoren bij het thema ‘ruzies’ beoordeeld wordt met een rode vlag door ouders. Ook de communicatie tussen de ex-partners, onenigheid over de alimentatie en het ouderschapsplan worden door een grote meerderheid met een rode vlag beoordeeld en kunnen in deze studie als risicofactor gezien worden. Bovengenoemde thema’s en factoren zijn passend bij de literatuur (zie De Graaf & Kalmijn, 2003; Spruijt & Kormos, 2014; Schoemaker et al., 2015). Daarnaast worden bij het sociale netwerk van de ouder zelf veel groene vlaggen gegeven en daarom kan het eigen sociale netwerk van ouders aangemerkt worden als beschermende factor.

Resultaten van de Interviews met Hulpverleners

Uit de interviews met de gedragswetenschappers zijn meerdere hoofdcodes met daarbij behorende subcodes te onderscheiden. Deze hoofdcodes met subcodes worden weergegeven in Tabel 7 tot en met 12.

Risicofactoren bij Ouders

In Tabel 7 is de hoofdcode ‘risicofactoren bij ouders’ te vinden met de daarbij behorende subcodes.

Tabel 7

Codes Risicofactoren bij ouders (N=2)

Hoofdcode	Subcodes
Risicofactoren bij ouders	Persoonlijkheidsproblematiek (N =2) Woningproblematiek (N = 1) Verslaving (N = 2) Conflicten (N = 2) Wantrouwen (N = 1) Juridische strijd (N =2) Geweld (N = 1) Lengte relatie (N = 1) Leeftijd (N = 1) Zelfreflectie (N = 1) Combinatie van problematiek (N = 2)

De geïnterviewde gedragswetenschappers geven beide aan dat er bij scheidende ouders sprake is van veel conflict. Deze conflicten lijken nauw verwant met juridische strijd, zo zegt Gedragswetenschapper 2 hierover: *“Conflicten zijn er natuurlijk, heftige conflicten. Nul vertrouwen. Veel rechtszaken gevoerd hebben al, in langdurige ruzie en strijd zitten.”*. Ook zien beide gedragswetenschappers vaak persoonlijkheidsproblematiek bij ouders. Deze persoonlijkheidsproblematiek gaat vaak samen met andere risicofactoren wat de problemen voor deze ouders verergert. Gedragswetenschapper 2 ziet dat persoonlijkheidsproblematiek vaak samengaat met verslaving en/of geldproblemen. Ook beperkte zelfreflectie van ouders maakt dat het risico op het hebben van een complexe scheiding groter wordt. Gedragswetenschapper 1 zegt hierover: *“Zelfreflectie is ook een belangrijke. Als een ouder niet naar zichzelf wil kijken dan wordt het wel heel ingewikkeld en alleen maar naar de ander blijft wijzen dan. Ja dat is ook lastig”*.

Huidige Keuzes van de Hulpverleners

De huidige keuzes van de hulpverleners zijn opgesplitst in meerdere stappen. Beide gedragswetenschappers geven aan dat na de aanmelding en screening van de ouders de kaderstellende fase plaatsvindt. De hoofdcode en daarbij behorende subcodes staan in Tabel 8.

Tabel 8*Codes Kaderstellende Fase van ONS (N=2)*

Hoofdcode	Subcodes
Kaderstellende fase	Informatie opvragen (N = 1)
	Beeldvorming (N = 2)
	Werkrelatie opbouwen (N = 1)
	Verlengen eerste fase (N = 1)
	Andere hulpsoorten (N = 1)
	Keuze voor vervolg (N = 1)

In de kaderstellende fase is het in eerste instantie van belang om informatie op te vragen en een goed beeld te vormen van de ouders. *“In elk geval proberen om bij start een zo volledig mogelijk beeld te krijgen door als er al informatie is van veilig thuis of van het CJG of van de raad die op te vragen. Die krijgen we heel vaak niet mee”* aldus Gedragwetenschapper 2. Door deze beeldvorming krijgen de hulpverleners beter inzicht in de risicofactoren bij ouders. Gedragwetenschapper 1 zegt daarover: *“Kijk we brengen ze (de risicofactoren) nu denk ik ook in kaart doordat we heel zorgvuldig het dossier helemaal uitpluizen, we tekenen systemogrammen van tevoren van wat speelt hier nou allemaal, wat heeft invloed waarop.”* Naar aanleiding van het eerste beeld wat gevormd wordt kan er gekeken worden of de kaderstellende eerste fase verlengd moet worden, of er andere hulpsoorten moeten worden ingezet of dat er een keuze gemaakt kan worden voor het vervolg. Soms hebben andere soorten hulp prioriteit voordat er gestart kan worden met ONS. Ouders moeten eerst aan andere dingen werken voordat ze ontvankelijk zijn voor de hulp bij ONS. Gedragwetenschapper 2 zegt hierover: *“Ook IAG (Intensieve Ambulante Gezinsbehandeling), dat gebeurt naast dat we bedenken: moet het een van de programma's vanuit de vakgroep Hulp Na Scheiding zijn. We maken ook vaak een combinatie met opvoedondersteuning. Of persoonlijke hulp voor een ouders, of financiële coaching bijvoorbeeld.”* Als er vervolgens gestart kan worden met het Hulp Na Scheiding traject, waar ONS een deel van uitmaakt, dan staat de hulpverlener voor de lastige keuze om te kiezen voor vervolgstappen die gemaakt kunnen worden binnen ONS. Omdat er veel aspecten zijn om rekening mee te houden bij het maken van een keuze is hier een aparte hoofdcode voor onderscheiden. Deze hoofdcode met bijbehorende subcodes staan in Tabel 9.

Tabel 9

Codes Belangrijke Aspecten bij Kiezen voor Vervolg Traject (N=2)

Hoofdcode	Subcodes
Belangrijke aspecten bij kiezen voor vervolg traject	Eigen inschatting (N = 1) Ouders betrekken (N = 2) Invloed van risicofactoren (N = 2) Geen protocol (N = 2) Werken in duo's (N = 2) Raadplegen team (N =2)

Beide gedragswetenschappers geven aan dat er geen standaard protocol is wat betreft het kiezen van het vervolgtraject. Een van de dingen die altijd gebeurt tijdens het maken van een keuze is het betrekken van ouders. *“(…) met de ouders het gesprek aan te gaan van: kan je dit traject aangaan en wat heb je hiervoor nodig om het aan te kunnen gaan en is dit het juiste moment”* aldus Gedragswetenschapper 1. Toch mogen ouders niet het vervolg bepalen, de gedragswetenschappers en andere hulpverleners hebben hierover het laatste woord. Gedragswetenschapper 2: *“Wij vinden wel dat wij gaan over wat wij passend vinden. Als wij, als een ouder zou denken: ik wil echt alleen maar gesprekken in mijn eentje en wij denken dat levert niks op dan gaan we dat niet doen.”* Om de keuze niet volledig over te laten aan een persoon wordt er vanuit de hulpverleners altijd gewerkt in duo's en is de gedragswetenschapper daar ook nog bij betrokken. Dit zorgt ervoor dat er minimaal drie mensen betrokken zijn bij elke casus. Daarnaast benadrukt Gedragswetenschapper 1 het belang van het raadplegen van het team: *“Dan gaan we dus als team eigenlijk kijken. Je hebt verschillende visies; hypotheses daarop opstellen en kijken van wat gebeurt hier nou en hoe kunnen we dit verder brengen?”* Op deze manier proberen de hulpverleners ervoor te zorgen dat de keuzes weloverwogen worden genomen en niet afhangen van een enkele hulpverlener. Ook lijkt de keuze voor een vervolg soms gebaseerd op risicofactoren bij ouders, maar deze keuze lijkt bij de gedragswetenschappers niet bewust te gebeuren. Zo benoemt Gedragswetenschapper 2 het verschil tussen twee mogelijke interventies:

Parallel ouderschap is er wel een als je aan het begin merkt: hier zijn niet zoveel mogelijkheden om ouders nog milder naar elkaar te laten kijken. ONS doe je juist om puin te ruimen zodat je daarna beter samen verder kunt. Als je inschat dat ouders daar heel ver van weg zijn dan kies je voor parallel ouderschap.

Kwaliteit Huidig Afwegingskader

Nadat in beeld gebracht is hoe het vervolg van ONS wordt bepaald door de hulpverleners is gevraagd wat de gedragswetenschappers vinden van de kwaliteit van het huidige afwegingskader. Beide gedragswetenschappers benoemen dat er geen geprotocolleerd kader aanwezig is maar de keuzes op een weloverwogen manier gemaakt worden. In Tabel 10 zijn de subcodes te vinden wat betreft de hoofdcode 'kwaliteit huidig afwegingskader'.

Tabel 10

Codes Kwaliteit Huidig Afwegingskader (N=2)

Hoofdcode	Subcodes
Kwaliteit huidig afwegingskader	Vershil tussen locaties (N =2) Scholing (N = 1) Themabesprekingen (N = 1) Vakgroep overleg (N = 2) Onderliggende visie (N = 1) Intervisie (N = 1) Werkbegeleiding (N = 2)

Beide gedragswetenschappers nemen deel aan het vakgroeptoverleg van de gedragswetenschappers bij Jeugdorganisatie 1. Hierin wordt de onderliggende visie van de afwegingen binnen trajecten besproken. Ook zijn er meerdere keren per jaar scholingen over verschillende onderwerpen om die scherp te houden. Gedragswetenschapper 2 benoemt ook nog themabesprekingen: *“We bespreken ook elke zes of acht weken inhoudelijke thema’s met elkaar. De ene keer is dat het thema kindgesprekken bijvoorbeeld of behandelvisie. Dus zo proberen we dat te voeden.”* Jeugdzorgorganisatie 1 kent meerdere locaties in het noorden van Nederland en beide gedragswetenschappers onderkennen dat er verschil zit in de manier van afwegingen maken binnen de verschillende locaties. *“Je hebt binnen een team dan toch, doordat er verschillende gedragswetenschappers zitten denk ik ook, wel wat verschilletjes zijn in werkwijzes omdat je toch zo je voorkeur hebt”* aldus Gedragswetenschapper 2.

Voor- en Nadelen van een Afwegingskader op Basis van Risicofactoren

Omdat er geen geprotocolleerd beleid is en het kiezen van een vervolg daarom redelijk subjectief is, is gevraagd aan de gedragswetenschappers wat zij vinden van het maken van keuzes voor het vervolg van ONS op basis van risicofactoren bij ouders. Er is onderscheid gemaakt in de voordelen van zo'n afwegingskader en de nadelen ervan. Deze zijn weergegeven in respectievelijk Tabel 11 en Tabel 12.

Tabel 11*Voordelen van Afwegingskader Gebaseerd op Risicofactoren (N=2)*

Hoofdcode	Subcodes
Voordelen van afwegingskader gebaseerd op risicofactoren	Gestandaardiseerd meetinstrument (N = 1)
	Praktische handvatten (N = 1)
	Scherp houden op risicofactoren (N = 1)
	Goede onderbouwing (N = 1)
	Blinde vlekken voorkomen (N = 1)

Er worden door de gedragswetenschappers een paar belangrijke voordelen genoemd van keuzes maken op basis van risicofactoren. Als eerste wordt genoemd dat het goed is om blinde vlekken te voorkomen en je scherp te houden op mogelijke risicofactoren. Gedragswetenschapper 1 zegt hierover: *“Je krijgt natuurlijk blinde vlekken en je hebt natuurlijk dat je op een gegeven moment heel snel die hypothese ergens oplegt terwijl er misschien iets heel anders, een andere risicofactor is die ook belangrijk is om scherp te houden.”*. Gedragswetenschapper 2 benadrukt het belang van het hebben van een gestandaardiseerd meetinstrument: *“Het zou helpend zijn vind ik als er bijvoorbeeld bij start een instrument zou zijn waarbij wij wat meer zicht kunnen krijgen op ernst van de problematiek. Nu halen we dat uit rapportages, uit gesprekken, uit onze expertise... wij hebben niet zo 'n instrument met een normering daarachter dat zicht geeft op: vergeleken met andere ouders is dit heel ernstig of vergeleken met andere ouders valt dit nog wel mee.”*. Zo'n instrument, wat gebaseerd zou kunnen zijn op risicofactoren, zou volgens Gedragswetenschapper 2 praktische handvatten kunnen geven, mits het een goede wetenschappelijke onderbouwing heeft.

Naast de voordelen die een afwegingskader op basis van risicofactoren biedt, kent het volgens de gedragswetenschappers ook mogelijke nadelen. Deze zijn weergegeven in Tabel 12.

Tabel 12*Nadelen van Afwegingskader Gebaseerd op Risicofactoren (N=2)*

Hoofdcode	Subcodes
Nadelen van afwegingskader gebaseerd op risicofactoren	Uitputtend (N = 1)
	Zichtbaarheid van factoren (N = 1)
	Variëteit in doelgroep (N = 2)

Gedragwetenschapper 2 zet haar twijfels bij de zichtbaarheid en daarmee meetbaarheid van risicofactoren bij ouders: *“Ik verwacht wel dat juist de risicofactoren persoonlijkheidsproblematiek, verslaving et cetera niet altijd zichtbaar zijn.”*. Gedragwetenschapper 1 geeft aan dat ze vindt dat zo’n kader een meerwaarde kan hebben, maar niet de manier waarop keuzes gemaakt worden kan vervangen: *“Ik denk wel hoe we werken met hoe we het verder doen in het team dat dat een belangrijke manier is waarop we het nu doen en dat we die ook moeten blijven doen.”*. Daarnaast speelt ook de variëteit in de doelgroep mee. *“Ondertussen is onze doelgroep ook zo ontzettend breed, wat ik al noemde, alleen al qua intelligentie zitten we van heel laag tot heel hoog (...) er zit zo veel variëteit in dat het nog heel lang zal duren voordat je wat meer kan zeggen over: bij dit type ouder werkt dit heel goed.”*. Gedragwetenschapper 2 bedoelt hiermee dat het lastig is om ouders te definiëren bij risicofactoren omdat er grote verschillen zitten in de doelgroep. En zelfs als ouders dezelfde risicofactoren hebben hoeft het niet zo te zijn dat dezelfde aanpak ook werkt voor diezelfde ouders.

Samenvattend bieden de gedragwetenschappers een aanvulling op de eerdergenoemde risicofactoren bij ouders. De belangrijkste factoren die zij aanvullend noemen zijn persoonlijkheidsproblematiek, combinatie van problematiek en juridische strijd. Het is duidelijk dat de hulpverleners de huidige keuzes maken op basis van eigen inschatting, wel in overleg met collega’s en ouders. Risicofactoren spelen hier echter mogelijk wel een onbewust een rol in, bijvoorbeeld bij het kiezen van een interventie. Er wordt op meerdere manieren getracht om bias te voorkomen bij het maken van keuzes. Zo wordt er gedegen informatie over de ouders opgevraagd, worden ouders betrokken bij de gesprekken over het vervolg, wordt het team geraadpleegd en wordt er altijd in duo’s gewerkt door de hulpverleners. De huidige manier van keuzes maken wordt op meerdere manieren geëvalueerd. Het is onderdeel van scholing en intervisie, het afwegingskader komt terug in themabesprekingen en in vakgroep overleggen voor gedragwetenschappers. De gedragwetenschappers hebben beide behoefte aan een afwegingskader omdat ze dan ouders kunnen afzetten tegen ouders in dezelfde doelgroep, het praktische handvatten kan opleveren en ze met zo’n afwegingskader scherp kunnen blijven op risicofactoren. Toch geven beide gedragwetenschappers ook aan dat zo’n afwegingskader een aanvulling moet zijn en geen vervanging omdat risicofactoren niet altijd zichtbaar zijn en een afwegingskader moeilijk uitputtend gemaakt kan worden vanwege de variëteit in de doelgroep ouders.

Conclusie en Discussie

Het doel van onderhavig onderzoek was om te onderzoeken wat de risicofactoren zijn van ouders die meedoen aan ONS en of hier bepaalde patronen in te onderscheiden zijn. Daarnaast werd getracht de huidige keuzes van de hulpverleners voor het ONS vervolg in kaart te brengen, te onderzoeken of er keuzes gemaakt worden op risicofactoren bij ouders en werd onderzocht wat de mogelijke meerwaarde daarvan is of zou kunnen zijn.

Risicofactoren bij ouders

Bij de eerste onderzoeksvraag is getracht door middel van het invullen van een vragenlijst risicofactoren te vinden die spelen bij ouders in een complexe scheiding. De hypothese in huidig onderzoek veronderstelde dat de vanuit de literatuur genoemde risicofactoren een rol zouden spelen bij ouders in een complexe scheiding. De risicofactoren die voorkomen in de onderzoeksgroep zijn voor een groot deel bekend uit de literatuur (zie Van der Valk et al., 2020; Schoemaker et al., 2015). Echter blijkt uit de interviews met de hulpverleners dat er, mede door de heterogeniteit in de onderzoeksgroep, aanvullende risicofactoren bij ouders spelen die niet worden uitgevraagd in de ONS vragenlijst. De eigen achtergrond van ouders is een risicofactor die genoemd wordt door de hulpverleners in dit onderzoek. De eigen achtergrond van ouders in een complexe scheiding wordt ook regelmatig beschreven in de literatuur (zie Van der Valk et al., 2020; Baum, 2004; Donner, 2006). Hierbij gaat het om de negatieve invloed van het hebben van persoonlijkheidsproblematiek, problemen met eigen hechting of trauma van ouders op een complexe scheiding. Daarnaast werd door de hulpverleners ook eerdere hulp van instanties en juridische strijd als risicofactoren genoemd die niet uitgevraagd werd in de ONS vragenlijst. De hypothese voor deze onderzoeksvraag kan deels worden bevestigd. Er werden er in deze studie op basis van de ONS vragenlijst en naar aanleiding van interviews van hulpverleners risicofactoren gevonden die voor een groot deel eerder beschreven zijn, maar er lijken aanvullende risicofactoren een rol te spelen.

Hoewel huidig onderzoek zich in eerste instantie richtte op de risicofactoren (i.e. rode vlaggen) uit de ONS vragenlijst, bleken na het bestuderen van de data ook de beschermende factoren het bestuderen waard. Elke onderzochte ouder in de vragenlijst heeft minstens één keer een groene vlag, dus een beschermende factor aangegeven. De groene vlaggen zijn verspreid over de gehele dataset maar de meeste groene vlaggen werden gegeven bij het thema 'sociaal netwerk'. Hierbij lijkt het eigen sociale netwerk van ouders een beschermende factor te zijn bij een complexe scheiding. Kramrei et al (2007) onderzochten dat het hebben van een goed sociaal netwerk ervoor zorgt dat ouders zich beter en sneller kunnen aanpassen aan hun leven na een complexe scheiding. Beschermende factoren bij ouders zijn niet alleen bij ouders zelf van belang, deze factoren kunnen ook van positieve invloed zijn op hun kinderen. De psychologische aanpassing en de kwaliteit van het (co)ouderschap na een complexe scheiding zijn namelijk de belangrijkste voorspellers voor het psychisch welzijn van kinderen (Hetherington, 1999; Kelly & Emery, 2003). Dit betekent dat de invloed van beschermende factoren zoals het hebben van een goed sociaal netwerk ervoor kan zorgen dat ouders zich goed (psychisch) kunnen aanpassen na een scheiding en dat dit ervoor zorgt dat ze goed ouderschap kunnen leveren waardoor het psychisch welzijn van hun kinderen niet achteruit gaat.

Gezien het feit dat niet alle relevante risicofactoren in de ONS vragenlijst uitgevraagd worden, lijkt deze nog niet geheel klaar voor gebruik. De eerdergenoemde SCRES-O (Scheidingshulp in kaart met de

SCRES, 2021) zou een alternatief kunnen zijn voor het gebruik van de ONS vragenlijst. De SCRES-O kent een aantal voordelen boven de ONS vragenlijst. De ONS vragenlijst richt zich uitsluitend op het ontogenetische systeem en het microsysteem van een complexe scheiding. In deze systemen wordt ingegaan op vijandigheid, de mate van rigiditeit, de mate van conflict en de financiële problemen (Polak & Saini, 2018). Om een compleet beeld te krijgen van een complexe scheiding moeten risicofactoren die zich richten op het exo- en macrosysteem zoals de door de hulpverleners genoemde juridische strijd en eerdere hulp van instanties volgens Polak en Saini (2018) ook meegenomen worden bij het screenen van ouders. Het niet uitvragen van de factoren uit het exo- en macrosysteem zorgt ervoor dat het beeld van de risicofactoren die een rol spelen bij ouders in een complexe scheiding niet compleet is, waardoor de hulp niet optimaal op scheidende ouders afgestemd kan worden. De SCRES-O blijkt uit onderzoek onderscheidend te zijn wanneer het gaat om het in kaart brengen van verschillende gebieden van functioneren na een scheiding (Scheidingshulp in kaart met de SCRES, 2021). Hierbij wordt ook het macro- en exosysteem van ouders meegenomen en dat maakt dat de SCRES-O hierbij in het voordeel is wat betreft het uitvragen van het gehele systeem aan risicofactoren. Een ander voordeel van de SCRES-O ten opzichte van de ONS vragenlijst is dat de SCRES-O genormeerd en gevalideerd is. De ONS vragenlijst is niet genormeerd en niet gevalideerd en dit heeft als gevolg dat de resultaten hiervan altijd met voorzichtigheid geïnterpreteerd moeten worden omdat deze niet goed te generaliseren zijn naar de populatie. De ONS vragenlijst kent echter ook een groot voordeel ten opzichte van de SCRES-O. De ONS vragenlijst vraagt namelijk ook de groene vlaggen en dus de beschermende factoren uit bij ouders. De SCRES-O doet dit in mindere mate, deze focust zich meer op de hulpvragen en dus wat er niet goed gaat bij ouders. Zoals eerder beschreven kunnen ook de beschermende factoren helpend zijn bij ouders in een complexe scheiding en hierbij lijkt de ONS vragenlijst in het voordeel te zijn wat betreft het uitvragen van deze factoren. Al met al zijn er bij het gebruik van zowel de ONS vragenlijst als de SCRES-O voordelen te vinden en is het aan Jeugdorganisatie 1 om te kiezen welk meetinstrument zij willen hanteren. Als Jeugdzorgorganisatie 1 snel wil beginnen met het implementeren van een meetinstrument is het aan te raden om de SCRES-O te gebruiken, deze is reeds gevalideerd en genormeerd en is daarmee klaar voor gebruik. Wanneer Jeugdzorgorganisatie 1 de meerwaarde inziet van het vlaggensysteem om naast risicofactoren ook de beschermende factoren mee te kunnen nemen in de screening en behandeling van ouders, is de ONS vragenlijst wellicht een goed alternatief. De implementatie van dit meetinstrument vraagt nog wel tijd omdat hij moet worden aangepast, genormeerd en gevalideerd.

In het onderzoek naar risicofactoren bij ouders zijn verschillende krachten en limitaties te onderscheiden. Het eerder beschreven ontbreken van het uitpuittend karakter van de ONS vragenlijst en het feit dat deze niet gevalideerd en genormeerd is worden in deze studie als limitaties gezien. Deze zorgen er namelijk voor dat de resultaten uit deze studie met voorzichtigheid geïnterpreteerd moeten worden omdat

het niet de gehele populatie hulpverleners bij Jeugdorganisatie 1 representeert. Ondanks zijn limitaties hanteert de ONS vragenlijst een vlaggensysteem dat dit instrument uniek maakt en mogelijke handvatten op kan leveren voor het behandeltraject van ouders. De onderzoeksgroep ouders in een complexe scheiding kent ook een tweetal limitaties in dit onderzoek. Een eerste limitatie is de steekproefgrootte van huidig onderzoek. Er zijn 19 ouders geïnccludeerd waardoor er geen verdergaande statistische analyses konden worden uitgevoerd. Een steekproefgrootte van 19 wordt als ontoereikend beschouwd om de populatie op een adequate manier te representeren. Dit maakt dat de resultaten in dit onderzoek met uiterste voorzichtigheid geïnterpreteerd moeten worden. Om steekhoudende uitspraken te kunnen doen over de risicofactoren bij ouders in een complexe scheiding is bij vervolgonderzoek een grotere steekproefgrootte nodig. Ten tweede deden ouders als ouderpaar mee aan ONS en gehoopt werd dat ouders ook als ouderpaar mee zouden doen aan het huidige onderzoek. In de praktijk bleek echter dat bij de 19 ouders die deelnamen aan dit onderzoek, slechts één enkel ouderpaar zat. Dit heeft gevolgen voor de uitspraken die gedaan kunnen worden over de data in dit onderzoek. De verkregen data zijn voor het grootste deel gestoeld op opvattingen van een enkele ouder per ouderpaar. Dit kan een eenzijdig beeld geven van factoren zoals de ernst en de inhoud van een scheiding of risicofactoren die spelen bij ouders. Tot slot kan er hiermee niet worden onderzocht of de overeenstemming of discrepantie tussen ouders met betrekking tot bepaalde (sub)thema's een voorspeller zou kunnen zijn voor het wel of niet hebben van succes bij de bemiddeling.

Er zijn een paar aanbevelingen te geven voor zowel vervolgonderzoek als de praktijk. Voor vervolgonderzoek naar risicofactoren bij ouders is het passend om ouderparen te includeren om een zo volledig mogelijk beeld te krijgen van de factoren die een rol spelen bij een complexe scheiding. Een tweede aanbeveling voor vervolgonderzoek is om de beschermende factoren bij ouders in een complexe scheiding nog meer te onderzoeken. In bestaande onderzoeken ligt de nadruk vooral op risicofactoren, terwijl beschermende factoren het proces na een complexe scheiding positief kunnen beïnvloeden. Een aanbeveling voor de praktijk is dat het sociale netwerk wordt meegenomen in het behandeltraject van ouders. Er wordt aanbevolen om het sociale netwerk meer te betrekken in de gesprekken die met ouders gevoerd worden en het opnemen van het sociale netwerk in het behandelplan.

Keuzes van hulpverleners

Bij de tweede onderzoeksvraag is door middel van interviews getracht een beter beeld te krijgen van de keuzes van de hulpverleners. De hypothese bij deze onderzoeksvraag veronderstelde dat de hulpverleners de keuzes vooral baseren op eigen inzicht omdat het gebruik van een meetinstrument ontbreekt en dat risicofactoren bewust een rol spelen bij de keuzes. Uit de interviews blijkt dat de gedragswetenschappers de keuzes inderdaad maken op basis van eigen inschatting, wel in overleg met collega's en ouders. Risicofactoren spelen hier echter mogelijk wel een onbewust een rol in, bijvoorbeeld

bij het kiezen van een interventie. Desalniettemin missen beide gedragswetenschappers in meer of mindere mate een protocol of afwegingskader voor de keuzes die gemaakt moeten worden in een behandeltraject. Het niet hebben van een protocol kan er voor zorgen dat er bias optreedt. Zo kan er door het niet gebruik maken van protocollen researcher bias optreden waarbij veronderstellingen of verwachtingen van de onderzoeker de resultaten (hier: het verloop van het ONS traject) kunnen beïnvloeden (Porta et al., 2014). De hypothese van deze onderzoeksvraag kan deels worden aangenomen. De keuzes van de hulpverleners worden gemaakt op basis van eigen inzicht maar de rol van risicofactoren lijkt onbewust van invloed te zijn op de keuzes.

Dit onderzoek kent ook een aantal krachten en limitaties. De voornaamste limitatie bij de interviews met de gedragswetenschappers is dat er maar twee hulpverleners geïnterviewd zijn waar er werd gestreefd naar tien. Door tijdsgebrek van huidig onderzoek en de moeilijke bereikbaarheid van de Jeugdzorgorganisatie kon het beoogde aantal van tien hulpverleners niet worden gehaald. Er is voor gedragswetenschappers gekozen omdat zij betrokken zijn bij het screenings- en intakeproces van ouders en verwacht werd dat zij een goed beeld konden geven van de risicofactoren bij ouders en de afwegingen van de hulpverleners. De steekproef van twee wordt als te weinig beschouwd om de populatie hulpverleners bij Jeugdzorgorganisatie 1 te representeren en de uitkomsten van dit onderzoek moeten daarom met uiterste voorzichtigheid geïnterpreteerd worden. Naast het feit dat een grotere steekproefgrootte nodig is om de populatie te kunnen representeren zou het ook waardevol zijn geweest om hulpverleners te interviewen die de behandelphase van het ONS traject uitvoeren. Dit had een gelaagd beeld kunnen geven van de keuzes van de hulpverleners. Een tweede limitatie is dat de interviews afgenomen zijn met gedragswetenschappers die werkzaam zijn op één van de drie locaties van Jeugdzorgorganisatie 1. Dit heeft tot gevolg dat de data met voorzichtigheid geïnterpreteerd moeten worden omdat de steekproef niet de gehele populatie hulpverleners van Jeugdzorgorganisatie 1 representeert. Een sterk punt van dit onderzoek is dat er gebruik gemaakt is van semigestructureerde interviews. Volgens Adams (2015) kunnen bij onderzoeken met mixed methods semigestructureerde interviews een aanvulling zijn en diepte brengen. Daarnaast kan er met semigestructureerde interviews worden doorggevraagd waar nodig. Op die manier kan de mening en ervaringen van de hulpverleners zo goed mogelijk uitgevraagd worden (Adams, 2015). Toch moet dit sterke punt met voorzichtigheid geïnterpreteerd worden omdat de semigestructureerde interviews slechts met twee hulpverleners zijn afgenomen en de aanvulling en diepte die ze kunnen aanbrengen daardoor beperkt is.

Aanbevelingen voor vervolgonderzoek zijn om meer hulpverleners, hulpverleners met verschillende rollen en op verschillende locaties te includeren om een zo representatief mogelijk beeld te kunnen schetsen van de keuzes van de hulpverleners.

Conclusie

In deze studie werden op basis van de ONS vragenlijst en naar inleiding van interviews van hulpverleners risicofactoren gevonden die voor een groot deel eerder beschreven zijn. Toch is ook het meenemen van de niet veel onderzochte beschermende factoren voor zowel vervolgonderzoek als de praktijk van belang. Ondanks dat de SCRES-O en de ONS beide voordelen kennen wordt de SCRES-O aanbevolen voor gebruik omdat deze het snelste te implementeren is. Hoewel op basis van dit onderzoek gesuggereerd kan worden dat gedragswetenschappers keuzes maken op eigen inzicht en er behoefte is aan een screeningsinstrument kunnen er, gezien de kleine steekproefgrootte, geen conclusies uit dit onderzoek worden getrokken. Vervolgonderzoek is daarom nodig.

Referenties

- Adams, W. C. (2015). *Conducting semi-structured interviews*. In Newcomer, K. E., Hatry, H. P. & Wholey, J. S. (Red.) *Handbook of Practical Program Evaluation*. 492–505. Jossey-Bass.
- Amato, P. R. (2010). Research on Divorce: Continuing trends and New Developments. *Journal of Marriage and Family*, 72, 650–666. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2010.00723.x>
- Amato, P. R., & Keith, B. (1991). Consequences of parental divorce for children's well-being: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 110, 26–46. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.110.1.26>
- Anderson, S. R., Anderson, S. A., Palmer, K. L., Mutchler, M. S., & Baker, L. K. (2010). Defining high conflict. *The American Journal of Family Therapy*, 39, 11–27. <https://doi.org/10.1080/01926187.2010.530194>
- Baum, N. (2004). Typology of post-divorce parental relationships and behaviors. *Journal of Divorce & Remarriage*, 41(3), 53–79. doi:10.1300/J087v41n03_03
- Boeije, H. R., & Bleijenbergh, I. L. (2019). *Analyseren in kwalitatief onderzoek*. (3e ed.). Boom uitgevers.
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2022, 14 juli). Scheiden. *Centraal Bureau voor de Statistiek*. Geraadpleegd op 10 oktober 2022, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/dashboard-bevolking/levensloop/scheiden>

- Chin-A-Fat, B. E. S. (2004). *Scheiden: (ter)echter zonder rechter? een onderzoek naar de meerwaarde van scheidingsbemiddeling*. SDU Uitgevers.
- Cox, B., Reason, R. D., Nix, S., & Gillman, M. (2016). Life Happens (Outside of College): Non-College Life-Events and Students' Likelihood of Graduation. *Research in Higher Education*, 57(7), 823–844. <https://doi.org/10.1007/s11162-016-9409-z>
- Donner, M. B. (2006). Tearing the child apart. The contribution of narcissism, envy and perverse of thought to child custody wars. *Psychoanalytic Psychology*, 23(3), 542–553. <https://doi.org/10.1037/0736-9735.23.3.542>
- Elrod, L. D. (2001) Reforming the system to protect children in high-conflict custody cases. *William Mitchell Law Review*, 28(2), 495–551.
- Esmaeli, N. S., Yaacob, S. N., Juhari, R., & Mansor, M. (2012). Post-divorce parental conflict, parent-child relationship and adolescents' delinquency. *Archives Des Sciences*, 65(6). <https://doi.org/10.5539/ach.v3n2p34>
- Fergusson, D. M., McLeod, G. F., & John Horwood, L. (2014). Parental separation/divorce in childhood and partnership outcomes at age 30. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 5, 352–360. <https://doi.org/10.1111/jcpp.12107>
- Geurts, T., Sportel, I.D.A., Beenackers, E.M.T., Afrikan, F.N. (2015). *Literatuuronderzoek naar de aanpak van vechtscheidingen*. Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum.
- Glasl, F. (2001). *Help! Conflicten: heb ik een conflict of heeft het conflict mij?*. Christofoor.
- Gottman, J. M., & Silver, N. (1994). *Why marriages succeed or fail: what you can learn from the breakthrough research to make your marriage last*. Simon & Schuster.
- Graaf, P.M. de & Kalmijn, M. (2003). Intelligentie, opleiding en echtscheiding in Nederland. *Mens & Maatschappij*, 78, 264–272.

- Hetherington, E. M. (1999). Should we stay together for the sake of the children? In E. M. Hetherington (Ed.), *Coping with divorce, single parenting, and remarriage* (pp. 93–116). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Hoefnagels, G. P. (2007). *Handboek scheidingsbemiddeling: een methode van recht en psychologie*. Kluwer.
- Kelly, J. B. & Emery, R. E. (2003). Children's Adjustment Following Divorce: Risk and Resilience Perspectives. *Family Relations*, 52(4), 352–362.
<https://doi.org/10.1111/j.1741-3729.2003.00352.x>
- Kluwer, E. (2016). Unforgiving motivations among divorced parents: Moderation of contact intention and contact frequency. *Personal Relationships*, 23(4), 818–833.
<https://doi.org/10.1111/pere.12162>
- Kramrei, E., Coit, C., Martin, S., Fogo, W., & Mahoney, A. (2007). Post-divorce adjustment and social relationships: A meta-analytic review. *Journal of Divorce & Remarriage*, 46(3-4), 145–166.
https://doi.org/10.1300/J087v46n03_09
- Langenbrunner, M. R., Cox, M. E., & Cherry, D. (2013). Psychometrics of LOCA: Level of Conflict Assessment of divorcing or separating couples. *Journal of Divorce and Remarriage*, 54, 439–457. <https://doi.org/10.1080/10502556.2013.810978>
- Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Directie Jeugd. (2020). *Onderzoek triage (complexe) scheidingsproblematiek: De huidige praktijk onder de loep*. In <https://vng.nl/sites/default/files/2020-12/onderzoektrriagecomplexescheidingen-kpmg-inopdrachtvanministerievanvws.pdf>
- Mitcham-Smith, M. & Henry, W. J. (2007). High-Conflict Divorce Solutions: Parenting Coordination as an Innovative Co-Parenting Intervention. *The Family Journal*, 15(4), 368–373. <https://doi.org/10.1177/1066480707303751>

Nederlands Jeugdinstituut (z.d.). *Co-ouderschap en andere vormen van ouderschap*.

Geraadpleegd op 29 maart 2023, van <https://www.nji.nl/scheiding/welke-vormen-van-ouderschap-zijn-er#co-ouderschap>

Nunes-Costa, R. A., Lamela, D. J., & Figueiredo, B. F. (2009). Psychosocial adjustment and physical health in children of divorce. *Jornal Delelo 't Pediatrics*, 85(5), 385–396.

<https://doi.org/10.1590/S0021-75572009000500004>.

Ondersteuning bij conflictscheidingen. Nederlands Jeugdinstituut. (z.d.). Geraadpleegd op 2

november 2022, van <https://www.nji.nl/scheiding/ondersteuning-bij-conflictscheidingen>

Over Elker. (z.d.). Elker. Geraadpleegd op 12 oktober 2023 via <https://www.elker.nl/over-elker/>

Polak, S., & Saini, M. (2019). The Complexity of Families Involved in High-Conflict Disputes: A Postseparation Ecological Transactional Framework. *Journal of Divorce & Remarriage*, 60(2), 117–140. <https://doi.org/10.1080/10502556.2018.1488114>

Porta, M. S., Greenland, S., Hernán, M., Silva, I. D. S., & Last, J. M. (2014). *A Dictionary of Epidemiology*. Oxford University Press, USA.

Scheidingshulp in kaart met de SCRES. Uitgelicht. *BergOp*. (2021). BergOp.

<https://www.bergop.info/uitgelicht/scheidingshulp-in-kaart-met-de-sces-1>

Schoemaker, K., De Kruijff, A., Van Der Rijken, R. E. A., Kluwer, E. S., Bom, H., Van

Lawick, J., Visser, M., & Finkenauer, C. (2015). Vechtscheidende ouders – Wie zijn dat?

Systeemtherapie. Tijdschrift voor Systeemtheoretische Psychotherapie. 27(3) 145–159.

Spruijt, E., Mos, M., Topper, G., van Vugt, R. & van Leuven, C. (2004). Onderzoek naar effecten van vrijwillige en forensische scheidingsbemiddeling EB, *Tijdschrift voor Echtscheidingsrecht*, 11,

37–40

- Spruijt, E. & Kormos, H. (2014). *Handboek scheiden en de kinderen: Voor de beroepskracht die met scheidingskinderen te maken heeft*. Bohn Stafleu van Loghum.
- Sudland, C. (2020). Challenges and dilemmas working with high-conflict families in child protection casework. *Child & Family Social Work, 25*(2), 248–255. <https://doi.org/10.1111/cfs.12680>
- Sun, Y., & Li, Y. (2002). Children's well-being during parent's marital disruption process: A pooled time-series analysis. *Journal of Marriage and Family, 64*, 742–762. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2002.00472.x>
- Target, M., Hertzmann, L., Midgley, N., Casey, P., & Lassri, D. (2017). Parents' experience of child contact within entrenched conflict families following separation and divorce: A qualitative study. *Psychoanalytic Psychotherapy, 31*(2), 218–246. <https://doi.org/10.1080/02668734.2016.1268197>
- Ter Voert, M. (2019) *Factsheet Scheidingen 2018 Gerechtelijke procedures en gesubsidieerde rechtsbijstand*. Geraadpleegd op 11 oktober 2022 via https://www.wodc.nl/binaries/FS%202019-1_tcm28-390997.pdf
- Van Dijk, R., van der Valk, I. E., Deković, M., & Branje, S. (2020). A meta-analysis on interparental conflict, parenting, and child adjustment in divorced families: Examining mediation using meta-analytic structural equation models. *Clinical Psychology Review, 79*. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2020.101861>
- Van der Valk, I., Van den Berg, G., Van der Veldt, M-C., Anthonijsz, I. & Spruijt, E. (2020). Richtlijn Scheiding en problemen van jeugdigen. In <https://richtlijnenjeugdhulp.nl/scheiding/>
- Van der Wal, R. C., Finkenauer, C., & Visser, M. (2019). Reconciling mixed findings on children's adjustment following high-conflict divorce. *Journal of Child & Family Studies, 28*, 468–478. <https://doi.org/10.1007/s10826-018-1277-z>

- Vereniging van Nederlandse Gemeenten. (2015). *Factsheet vechtscheidingen: Feiten en cijfers*. in <https://vng.nl/files/vng/publicaties/2015/2015-factsheet-feiten-en-cijfers-over-vechtscheidingen.pdf>
- Van de Haar, A., & Mellema, D. (2015). *Interventie Ouderschap Na Scheiding*. NJI. <https://www.nji.nl/nl/Databank/Databank-Effectieve-Jeugdinterventies/Erkendeinterventies/Ouderschap-Na-Scheiding>
- Yorneo. (z.d.). *Hulp na scheiding*. Geraadpleegd op 12 november 2022 via <https://www.yorneo.nl/over-ons/aanbod/ambulante-programmas/hulp-na-scheidingsomgangscentrum>
- Whiteside, M. F., & Becker, B. J. (2000). Parental factors and the young child's postdivorce adjustment: A meta-analysis with implications for parenting arrangements. *Journal of Family Psychology, 14*(1), 5–26. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.14.1.5>
- Williams, M., Moser, T. (2019). The Art of Coding and Thematic Exploration in Qualitative Research. *International Management Review, 15*(1), 45 – 55. Geraadpleegd op 23 mei 2023, van <http://www.imrjournal.org/uploads/1/4/2/8/14286482/imr-v15n1art4.pdf>

Bijlage A – VSO Vragenlijst ONS

[Voordat u begint met het invullen van de vragenlijst vragen we u onderstaande informatie te lezen.](#)

Een scheiding is nooit makkelijk. De periode waarin de scheiding plaatsvindt is een emotioneel proces dat gepaard gaat met het ervaren van veel verschillende emoties zoals verdriet, teleurstelling, frustratie en woede. Naast de verwerking van de scheiding dienen er ook afspraken gemaakt te worden over de toekomst. U en uw ex-partner moeten samen nog vele belangrijke beslissingen nemen en dit gaat niet altijd vlekkeloos.

Het doel van deze vragenlijst is het beoordelen van het scheidingsproces, het bespreekbaar maken van uw scheidingsproces met betrokkenen en aan de hand hiervan adequaat te handelen. De vragenlijst kan ook behulpzaam zijn bij het vaststellen van een geschikte vorm van begeleiding of hulpverlening. Door het invullen van de vragenlijst worden de (grootste) problemen die een rol spelen in uw scheidingsproces tussen u en uw ex-partner uitgelicht. Daarbij worden mogelijke *risicofactoren* voor een conflictscheiding opgespoord. De kans dat de scheiding een conflictscheiding (aan het worden) is neemt toe wanneer er sprake is van meerdere risicofactoren en die risicofactoren bovendien ook nog als ernstig worden beoordeeld. Hierbij dient in gedachten gehouden te worden dat de aanwezigheid van één risicofactor betekent niet dat uw scheiding een conflictscheiding is.

Voor het adequaat beoordelen van uw scheiding wordt gebruik gemaakt van vijf thema's. Deze thema's zijn: het sociale netwerk, de kinderen, de financiële situatie, de ruzies en de emoties. Per thema zijn vragen geformuleerd die het scheidingsproces van u en uw ex-partner zo goed mogelijk in kaart proberen te brengen. De formulering van de vragen is negatief omdat de vragenlijst gericht is op vinden van risicofactoren. Het formuleren van positieve aspecten geeft het risico dat we onvoldoende zicht krijgen op risicovolle negatieve aspecten. U beantwoordt de vragen door het toekennen van vlaggen waarbij U kunt kiezen uit een groene, oranje of rode vlag. De betekenis van de vlaggen is als volgt:

❖ **Groene vlag:** Niet van toepassing

Er is sprake van een samenwerkende opstelling. De ouders zijn in staat naar elkaar, de kinderen en het netwerk te luisteren, gaan respectvol met elkaar om en zijn in staat eigen wensen te benoemen om zo tot onderhandelen te komen.

❖ **Oranje vlag:** Van toepassing

De ouders zijn het fundamenteel met elkaar oneens en kunnen alleen met bemiddeling of hulpverlening met elkaar over belangrijke zaken praten zonder ruzie te krijgen. De ouders zijn vaak niet meer in staat naar elkaar, de kinderen en het netwerk te luisteren of respectvol met elkaar om te gaan. Wel beseffen ze op een rustig moment dat het noodzakelijk is om oplossingen te vinden.

❖ **Rode vlag:** Zeer van toepassing

Er is tussen de ouders sprake van een beschadigende benadering waarin achterdocht en/ soms ook haat centraal staat. De hoop op een oplossing is

opgegeven. De ouders erkennen de wensen van elkaar, de kinderen of het netwerk niet meer. Het oplossen van een conflict is niet langer een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Ze zijn niet meer in staat om op een neutrale manier over de ander na te denken en te communiceren.

Vragenlijst ouderversie

De vragenlijst begint met een aantal feitelijke vragen en waarna de vragen over de scheidingsthema's volgen. Bij de thema's of vragen met een * wordt een korte toelichting gegeven op de bladzijde

Toelichting na de vragenlijst. Wanneer een vraag niet van toepassing is kiest u geen vlag.

Feitelijke gegevens		
<i>Kruis het antwoord aan wat van toepassing is.</i>	Ja	Nee
a. Is er sprake van een uitgesproken scheiding?		
b. Is er sprake van een ouderschapsplan?		
c. Is er sprake van een regeling omtrent boedelscheiding?		
d. Is er sprake van alimentatieplicht en een vastgestelde regeling?		
e. Is er sprake van opgelegde hulp / gedwongen zorg, opgelegd door bijvoorbeeld een rechtbank, gezinsvoogd, veilig thuis, of een Wij(k)team?		
f. Is er bij u of uw partner sprake van kwetsbaarheden zoals psychische problematiek of trauma die tijdens de scheidingsperiode opspelen?		

Thema		Vlag die u geeft aan de situatie		
Het sociale netwerk *	<i>Het sociale netwerk kan een positieve of negatieve bijdrage leveren aan de verwerking van een scheiding. U kunt steun maar ook afkeuring ervaren vanuit het sociale netwerk.</i>			
	a. Is er sprake van een negatieve communicatie tussen u en uw ex-partner?			
	b. Ervaart u onvoldoende ondersteuning van uw ex-partner?			
	c. Is er sprake van onvoldoende ondersteuning vanuit uw sociale netwerk?			
	d. Ervaart u een onwenselijke inmenging door de vriend of vriendin van uzelf?			
	e. Ervaart u een onwenselijke inmenging door een vriend of vriendin van uw ex-partner?			
	f. Ervaart u een onwenselijke inmenging door ouders van u of uw ex-partner?			
De kinderen	<i>De beleving en verwerking van de scheiding door uw kinderen wordt grotendeels beïnvloed door de manier waarop de scheiding verloopt.</i>			
	a. Is er sprake van <u>onvoldoende</u> aandacht voor de emoties van uw kinderen?			
	b. Is er sprake van <u>onvoldoende</u> communicatie over de scheiding tussen u en uw ex-partner?			
	c. Is er sprake van <u>onvoldoende</u> communicatie over de scheiding met de kinderen?			
	d. Is er sprake van tegenstrijdigheden in het scheidingsverhaal dat u beide heeft verteld aan de kinderen?			
	e. Is er sprake van onduidelijkheden over wanneer de kinderen bij u of uw ex-partner zijn?*			

* Zie toelichting aan het einde van de vragenlijst

	f. Is er bij de kinderen sprake van onduidelijkheden over belangrijke zaken in de opvoeding zoals omgangs- en gedragsregels?*			
	g. Is er sprake van uiteenlopende interpretaties van het (wenselijke) ouderschapsplan?			
	h. Doet uw ex-partner teveel een beroep op de loyaliteit van uw kinderen?*			
	i. Doen uw ouders teveel een beroep op de loyaliteit van de kinderen?*			
	j. Doen de ouders van uw ex-partner teveel een beroep op de loyaliteit van de kinderen?*			
	k. Worden uw kinderen blootgesteld aan ruzies tussen u en uw ex-partner?			
	l. Worden uw kinderen betrokken bij de ruzies tussen u en uw ex-partner?			
	m. Is er sprake van conflicten over verjaardagen, vakanties en/of het vieren van feestdagen tussen u en uw ex-partner?			
De financiële situatie*	<i>Bij elke scheiding komen financiële situaties aan bod waar beslissingen door de ouders over gemaakt moeten worden. Hoe deze beslissingen genomen worden is van invloed op het scheidingsproces.</i>			
	a. Is er sprake van (te verwachten) conflicten omtrent de boedelscheiding?			
	b. Is er sprake van (te verwachten) onenigheid over de alimentatie?			
	c. Heeft u of uw partner na de scheiding onvoldoende middelen van bestaan?			
Ruzies	<i>Ruzie in een relatie is niet erg, maar ruzie tijdens een scheiding kan gevaarlijk zijn. Tijdens een scheiding maken veel partners ruzie. Vaak ontbreekt het aan vertrouwen waardoor ruzies (snel) escaleren. Heftige ruzies kunnen leiden tot onherstelbare schade.</i>			
	a. Is er sprake van dagelijkse ruzies die niet opgelost (kunnen) worden? *			
	b. Is er sprake van zeer heftige ruzies?*			
	c. Is er sprake van een <u>verschillende</u> beleving bij u en uw ex-partner over de ernst van de problemen in de relatie?			
	d. Is er tijdens of na een ruzie sprake van het vasthouden van een ingenomen standpunt en hier niet op terug willen/kunnen komen?			
	e. Is er sprake fysiek grensoverschrijdend gedrag tijdens ruzies tussen u en uw ex-partner?			
	f. Is er sprake van respectloos gedrag tijdens ruzies tussen u en uw ex-partner?			
	g. Is er sprake van verbaal agressief gedrag tijdens ruzies tussen u en uw ex-partner?			
	h. Is er sprake van de betrokkenheid van het sociale netwerk bij ruzies tussen de ouders?			
	i. Heeft u het gevoel dat u uw kinderen tegen de andere ouder moet beschermen?			
	j. Is er na een heftige ruzie een moment van reflectie (opnieuw nadenken) door u?			

* Zie toelichting aan het einde van de vragenlijst

	k. Is er na een heftige ruzie een moment van reflectie (opnieuw nadenken) door uw partner?			
Emoties	<i>Een scheiding is een emotionele periode en gaat dus ook gepaard met veel emoties bij alle betrokkenen.</i>			
	a. Is uw kijk op het gedrag en/of het handelen van uw partner in negatieve zin veranderd tijdens of na de scheiding?*			
	b. Is de kijk van uw ex-partner op het gedrag en/of het handelen van u in negatieve zin veranderd tijdens of na de scheiding?*			
	c. Is er sprake van wantrouwen met betrekking tot uw ex-partner?			
	d. Voelt u zich onveilig bij uw ex-partner?			
	e. Vertrouwt u uw ex-partner de opvoeding van de kinderen toe?			
	f. Ervaart u ongelijkwaardigheid in de relatie met uw ex-partner?			
	g. Ervaart u veel negatieve gevoelens rondom de verwerking van de scheiding?			
	h. Is er sprake van veel negatieve gevoelens rondom de verwerking van de scheiding bij uw ex-partner?			

Thema Als u een thema in gedachten neemt, welke vlag beschrijft dan naar uw gevoel uw situatie het beste?	Vlag die past bij het thema		
Het sociale netwerk			
De kinderen			
De financiële situatie			
De ruzies			
Emoties			

* Zie toelichting aan het einde van de vragenlijst

Toelichting (ouderversie)

Thema	Vraag	Toelichting
Sociaal netwerk		<p>Dit thema heeft betrekking op het sociale netwerk van jullie als gezin, burens, vrienden (schoon)ouders. Uw netwerk kan een positieve of negatieve bijdrage leveren aan de verwerking van een scheiding. U kunt steun maar ook afkeuring ervaren vanuit uw omgeving. Hoe de inmenging wordt ervaren kan per persoon heel verschillend zijn.</p> <p>Een nieuwe partner, een vriend(in) of ouders die u of uw ex-partner heel erg steunen kunnen voor u of uw ex-partner positief werken. Ze kunnen ook een negatieve bijdrage leveren wanneer ze zich mengen in de scheiding. Dit kan als bemoeizuchtig door u of uw ex-partner worden ervaren en weerstand oproepen waardoor de ruzies kunnen toenemen. Afkeuring door het sociale netwerk is slecht voor uw relatie met uw ex-partner en voor de oplossing van conflicten. Hoe meer betrokkenen er bij de scheiding zijn, hoe groter de kans op escalatie.</p>
Kinderen	e) f)	<p>Wanneer u en uw ex-partner niet in staat zijn om voorspelbaar te zijn en te blijven naar uw kinderen over wat hen te wachten staat aan veranderingen levert dit voor hen onzekerheid en spanningen op. Te denken valt aan de woonplek van de kinderen of wanneer ze naar u of uw ex-partner gaan. Zo kan er sprake zijn van, voor de kinderen, plotselinge veranderingen waar ze moeilijk op kunnen anticiperen. Er ontstaat dan soms geen regelmaat in het zien van de andere ouder of de kinderen ervaren geen overeenstemming over de omgangsregeling. Ook kunt u van mening verschillen over zaken met betrekking tot de opvoeding zoals (omgangs)regels en structuur.</p>
	h) i) j)	<p>U en uw ex-partner kunnen (onbewust) een beroep doen op de loyaliteit van uw kinderen. Voorbeelden van dit gedrag zijn onder andere: het kind tegen uw de ander opzetten, contact tussen uw kinderen en de andere partner verhinderen, overmatig bellen tijdens het verblijf van de kinderen bij de andere partner, te laat brengen of te vroeg ophalen van de kinderen, activiteiten van de kinderen plannen in de tijd dat ze (volgens afspraak) bij de andere partner zouden moeten zijn, de kinderen vragen om geheimen te bewaren of te spioneren, de andere partner niet uitnodigen voor of informeren over belangrijke gebeurtenissen of weigeren om informatie over de kinderen aan de ander te geven, etc. Wanneer er te vaak een beroep gedaan wordt op eenzijdige loyaliteit van een kind kunnen er loyaliteitsconflicten optreden. Kinderen kunnen hierdoor ernstig in de knel komen en uiteenlopende vormen van probleemgedrag gaan vertonen. Zo kunnen ze eenzijdig voor één ouder gaan kiezen ofwel gewenst gedrag bij beide ouders gaan vertonen in een poging beide ouders tevreden te stellen.</p>
Financiële situatie		<p>Tijdens de scheiding moeten er altijd financiële zaken geregeld worden zoals alimentatieplicht, pensioenregeling, belastingen, het verdelen van de inboedel en het verkopen van het huis. Ook zijn er kosten die samenhangen met de scheiding. Hoe u hiermee omgaat en de wijze waarop u tot afspraken komt is belangrijk en heeft ook zijn invloed op andere thema's.</p>
Ruzies	a)	<p>Het hebben van ruzies in een relatie is normaal, maar het is belangrijk dat u en uw ex-partner gezamenlijk kunnen praten over deze ruzies en mogelijk tot oplossingen kunnen komen.</p>

* Zie toelichting aan het einde van de vragenlijst

	b)	We spreken van zeer heftige ruzies wanneer het hoofdoel van de ruzies 'winnen of verliezen' wordt. Daarbij kan gedacht worden aan (sterk) agressief gedrag met heftige persoonlijke confrontaties, cynisme, langdurige uitputtingslagen en verblindheid als het gaat om de effecten van het eigen gedrag op dat van ander. Ook kan er sprake zijn van ontwijkend gedrag, geweld of schade toebrengen aan spullen of personen
Emoties	a)	Het kan zijn dat u het gedrag van uw ex-partner sinds of tijdens de scheiding (ingrijpend) hebt zien veranderen. Hij/zij gedraagt zich onherkenbaar en heeft gedragingen die u verontrusten. Dit leidt tot wrijving maar soms ook (on)terechte zorgen over (psychische) problemen bij de ander.

Sterkte – Zwakteanalyse: op weg naar een aanpak

Thema	Sterke punten	Risicofactoren
Het sociale netwerk		
De kinderen		
De financiële situatie		
De ruzies		
Emoties		

Bijlage B – Interviewschema Hulpverleners

Introductie

- Vragen naar toestemming opname
- Korte uitleg onderzoek
- Benoemen toestemmingsformulier en vrijwilligheid
- Vragen?

Risicofactoren bij ouders

1. Wat zijn de meest voorkomende risicofactoren waarmee ouders bij ONS binnenkomen?
2. Zijn er risicofactoren die vaak samen voorkomen?
3. Is er een risicofactor (of factoren) die als belangrijker wordt gezien dan andere risicofactoren bij de screening van ouders en zo ja, wat maakt dat de ene factor belangrijker wordt gezien dan de ander? Weegt zo'n factor ook zwaarder bij het afwegen van de vervolgstappen? Kunt u hierbij ook een voorbeeld geven?
4. Zijn er bepaalde risicofactoren die een voorspeller lijken te zijn voor het vervolg van het traject? Dus wanneer deze risicofactor voorkomt bij een ouder, het vervolg van het traject vaak hetzelfde verloopt als iemand anders met dezelfde risicofactor?
5. Is er verschil tussen risicofactoren waarmee vrouwen binnenkomen en waarmee mannen binnenkomen? En zo ja kunt u een voorbeeld geven?

Huidige keuzes hulpverlening

6. Op welke manier maakt u de afwegingen voor de vervolgstappen bij ONS? Spelen bepaalde risicofactoren hierbij een rol en kunt u hier een voorbeeld van geven?
7. Op welke momenten raadpleegt u een collega om te sparren over de vervolgstappen? Kunt u hier een voorbeeld van geven.
8. Denkt u dat uw collega's soortgelijke afwegingen maken of dat afwegingen per persoon verschillen? Kunt u dat nader toelichten/voorbeelden van geven?
9. Is het afwegingskader onderdeel van intervisie en/of scholing en hoe ziet dat eruit? Kunt u een voorbeeld geven?
10. Vindt u dat u meer duidelijke kaders, zoals bijvoorbeeld een beslisboom, nodig hebt om afwegingen te maken voor het vervolg van het traject (indicatiestelling)? Kunt u dit uitleggen?

Meerwaarde van keuzes maken op basis van risicofactoren

11. In hoeverre vindt u dat duidelijkere kaders van meerwaarde zouden kunnen zijn voor de afwegingen in het traject?
12. In hoeverre zou u de meerwaarde inzien van keuzes maken wat betreft het vervolgtraject van ONS op basis van risicofactoren die bij ouders spelen?

Afsluiting

- Vragen of opmerkingen?

Bijlage C – Codeboek

Hoofdcode	Subcodes
Risicofactoren ouders	Persoonlijkheidsproblematiek Woningproblematiek Verslaving Conflicten Wantrouwen Juridische strijd Geweld Lengte relatie Leeftijd Zelfreflectie Combinatie van problematiek
Kaderstellende fase	Informatie opvragen Werkrelatie opbouwen Beeldvorming Andere hulpsoorten Keuze voor vervolg
Belangrijke aspecten voor kiezen voor traject	Eigen inschatting Invloed van risicofactoren Ouders betrekken Werken in duo's Raadplegen team Geen protocol
Kwaliteit huidig afwegingskader	Verschil tussen locaties Scholing Themabesprekingen Vakgroep overleg Onderliggende visie Intervisie
Voordelen van afwegingskader op basis van risicofactoren	Gestandaardiseerd meetinstrument

	Praktische handvatten
	Scherp houden op risicofactoren
	Goede onderbouwing
	Blinde vlekken voorkomen
Nadelen van afwegingskader op basis van risicofactoren	Uitputtend
	Zichtbaarheid van factoren
	Variëteit in doelgroep

Bijlage 4- Tabel D1

Gegeven Kleuren Vlag per Casus (N=19) en Hoofdthema in Aantallen

Participant	Sociaal netwerk (6 vragen)			Kinderen (13 vragen)				Financiën (3 vragen)			Ruzies (11 vragen)				Emoties (8 vragen)			
	G	O	R	G	O	R	Missing	G	O	R	G	O	R	Missing	G	O	R	Missing
1	2	1	3	1	8	4		0	1	2	1	4	6		0	3	5	
2	3	0	3	4	2	7		1	1	1	2	1	8		0	2	6	
3	4	1	1	6	7	0		2	1	0	7	6	0		3	2	3	
4	3	1	2	8	3	2		1	2	0	4	4	3		2	3	3	
5	2	0	4	2	1	10		0	0	3	1	2	8		1	0	7	
6	1	1	4	1	1	11		1	1	1	2	3	6		0	2	6	
7	3	1	2	3	5	5		2	0	1	1	1	9		0	22	6	
8	3	2	1	7	4	2		2	0	1	3	5	3		3	2	3	
9	4	0	2	7	2	1	3	1	1	1	2	8	0	1	0	2	3	3
10	3	0	3	0	4	5	4	0	1	2	8	2	1		3	3	2	
11	2	2	2	5	4	4		1	2	0	5	4	2		2	2	4	
12	4	0	2	4	5	4		1	1	1	3	1	7		0	1	6	1
13	3	2	2	4	6	3		0	2	1	1	3	7		1	4	3	
14	1	1	4	1	1	11		0	0	3	0	1	10		0	1	7	
15	3	3	0	6	6	0	1	2	1	0	7	4	0		6	1	1	
16	3	2	1	6	3	4		1	1	1	3	2	6		0	2	6	
17	3	0	3	5	4	4		1	0	2	1	4	6		1	1	6	
18	2	1	3	2	6	5		2	0	1	1	3	7		0	4	4	
19	3	1	2	5	2	6		1	0	2	4	5	2		1	2	5	

Noot. G = Groen, O = Oranje, R = Rood

